

Rudolf Rasch

Duizend brieven over muziek van, aan en rond
Constantijn Huygens

1647 juli-december

Verwijzingen naar deze tekst graag op de volgende manier:

Rudolf Rasch, Duizend brieven over muziek van, aan en rond Constantijn Huygens: 1647 juli-december
<https://huygens-muziekbrieven.sites.uu.nl/>

Voor opmerkingen, suggesties, aanvullingen en correcties: r.a.rasch@uu.nl

© Rudolf Rasch, Utrecht/Houten, 2019

18 februari 2019

THOMAS GOBERT (PARIJS)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
5 JULI 1647
4613

Naar aan te nemen een vervolg op een verloren gegane brief van Gobert, van juni 1647; Huygens antwoordde hierop op 8 juli 1647 (verloren).

Samenvatting: Gobert stuurt Huygens een proefdruk van een blad met fouten als gevolg van gebreken in de originelen, die hij en Ballard niet konden verbeteren. In een begeleidend briefje namens Ballard worden twee zulke plekken expliciet genoemd.

Bijlagen: 1. drukproef van vel H van de *Pathodia*; 2. notitie van Ballard, door Gobert geschreven.

Huygens schreef Gobert op 8 juli 1647, zoals blijkt uit Goberts antwoord van 26 juli 1647 (**4626**), maar deze brief kan moeilijk het antwoord op de onderhavige zijn geweest. Huygens zal de onderhavige brief niet hebben beantwoord, maar Goberts antwoord op zijn brief van 8 juli hebben afgewacht.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (enkelvel, 16x22cm, a | -; autograaf); bijlage 2.

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, [Gobert] nr. 8, p. CCXIX: volledig, met verkeerde datum 7 juli 1647. — Worp 4, nr. 4613, p. 409: samenvatting.

Naam: Robert Ballard.

Titels: *Pathodia*; *Già ti chiesi (Pathodia 28)*; *Orsa bella e crudele (Pathodia 26)*.

Glossarium: notte (noot).

Transcriptie

Monsieur,

Je ne vous réitéreré point la précédente, mais seulement je vous diré qu'estant exact à suivre vos intentions, je n'ay point préveu qu'il se pouroit rencontrer quelques difficultés dans vos originaus. À présent qu'il s'en rencontre quelq'une, j'ay jugé à propos de vous envoyer cette espreuve que Monsieur Ballard vous fera tenir, comme je croy, luy ayant renvoyé pour cet effet, et ayant esté d'avis de l'perdre plutost queinse joures que de passer outre à l'impression de cette feille, affin que vous prissiés la peine de la veoir et d'écclairisir et corriger les difficultés quy s'y rencontrent, espérant que nous ne perderons point davantage de temps, parc'que je ne manqueré de prendre vos originaux chés Monsieur Ballard, et veoir les difficultés qui s'y pouroient rencontrer, pour vous les envoyer au premier voyage, affin que rien ne nous retarde plus, ce que j'ay desplaisir de n'avoir fait dès le commensement c'est,

Monsieur,

vostre très-humble et très-obéissant serviteur
Gobert.

De Paris, ce 5e Juillet 1647.

Il y a dans cette espreuve deux nottes qui particulièrement, outre plusieurs manques de plumes, le tout dans l'original, ont ob[li]gigé de différer l'impression de cette fe[u]ille: la première à la 6e ligne du revers 29e feillet, et l'autre aussy à la 6e ligne du revers 31 que Monsieur Huygens prendra la peine de corriger et écclairisir luy-mesme, s'il luy plaist, Gobert ayant creu ne les debvoir expliguer.

---

1. <perpre>.

Vertaling

Mijnheer,

Ik zal de inhoud van de voorafgaande ²brief niet voor u herhalen, maar ik zeg u alleen dat ik, terwijl ik bezig ben uw bedoelingen stipt te volgen, niet had voorzien dat ik op problemen zou stuiten in uw originelen. Nu er zich enkele voordoen, heb ik het raadzaam geacht u deze ³drukproef toe te sturen, die de heer [Robert] Ballard u wil laten toekomen, zoals ik denk, omdat hij die aan mij heeft teruggestuurd met die bedoeling, en omdat hij van mening is dat er beter twee weken verloren kunnen gaan dan dat verder wordt gewerkt aan het drukken van dit blad. Daarom vraag ik u of u de moeite wilt nemen de proef te bekijken en de problemen die erin voorkomen te verhelderen en te verbeteren, in de hoop dat wij verder geen tijd meer zullen verliezen, want ik zal niet verzuimen om uw originelen te bekijken bij de heer Ballard, en de problemen te bezien die zich zouden kunnen voordoen, die ik u dan met de eerstvolgende post voorleg, opdat verder niets ons nog zal ophouden, hetgeen mij spijt dat niet vanaf het begin af te hebben gedaan, ik die ben,

mijnheer,

uw nederige en gehoorzame dienaar
[Thomas] Gobert.

Parijs, 5 juli 1647.

⁴In deze drukproef zijn er twee noten die, behalve diverse schrijffouten, en dat alles in het origineel, mij in het bijzonder hebben gedwongen de druk van dit ⁵blad uit te stellen: de eerste is op de ⁶zesde balk van folio 29 verso, en de andere, ook op de ⁷zesde balk, van folio 31 verso, die de heer Huygens als het hem belieft zelf zal willen corrigeren en verhelderen, omdat Gobert heeft gemeend hierover niet te hoeven beslissen.

---

2. Goberts verloren gegane brief aan Huygens van juni 1647?

3. van vel H van de *Pathodia*.

4. De tekst van deze notitie noemt Huygens en Gobert in de derde persoon, maar is in de hand van Gobert. Deze situatie is alleen te verklaren door aan te nemen dat het een afschrift door Gobert is van een notitie van Ballard, die noch aan Gobert, noch aan Huygens is gericht, maar òf aan een vierde, bijvoorbeeld Tassin, òf zonder een geadresseerde in gedachten.

5. Beide correcties betreffen vel H van de *Pathodia*.

6. *Orsa bella e crudele* (*Pathodia* 26), m. 11, baslijn.

7. *Già ti chiesi* (*Pathodia* 28), m. 14, baslijn.

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN ANNA MARIA VAN SCHURMAN [UTRECHT]
8 JULI 1647
4617

Samenvatting: Huygens stuurt Schurman werk van Janus Secundus. Als de *Pathodia* (waaruit ze reeds enkele psalmen heeft gehoord) is gedrukt, zal hij haar een exemplaar sturen. Het schilderij van Goudt stuurt hij niet, omdat hij hoopt dat zij dit in Den Haag bij hem zal komen bekijken.

Bijlage: *Opera* (Secundus 1631).

Van een antwoord van Anna Maria van Schurman is niets bekend.

Primaire bronnen: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIV, nr. 401, fol. 491v: ontwerp (autograaf).

— Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLV, nr. 401, fol. 143rv: later afschrift naar ontwerp (Constantijn [V] Huygens).

— Van der Stighelen & De Landtsheer 2009, pp. 184-185: Nederlandse vertaling.

Vroegere uitgaven: Worp 4, nr. 4617, p. 411: onvolledig (<Eximii popularis ... cum imperio injungas.>), rest samengevat.

— Rasch 2007, nr. 4617, pp. 815-817: volledig, met Nederlandse vertaling.

— Van der Stighelen & De Landtsheer 2009, pp. 184-185: volledig, in Nederlandse vertaling.

Namen: Robert Ballard; Hendrik Goudt; Janus Secundus; Johan Godschalk van Schurman; Gisbertus Voetius.

Titel: *Opera* (Janus Secundus 1631); *Pathodia*.

Glossarium: cantio (lied); psalmus (psalm).

Transcriptie

Annæ Mariæ à Schurman.

IIX Julii 1647.

Nobilissima virgo,

Eximii popularis mei, cujus hâctenus artificem ob oculos habuisti ¹manum non è vulgo, nunc et mentem et ingenium vide, et ab his profecta præstantissima atque, ut mihi quidem videntur, cum antiquitate comparabilia monumenta. Vide, inquam, et cum bonis omnibus dole, hujus tam lucidi sideris in Batavo climate brevius curriculum fuisse, quam penè solis hyberni est ad septentrionem. Si satis memini, querebaris hujusmodi libellos in urbe vestrâ non extare. Gaudebo, si ne hâctenus quidem allati fuerint, ut ab amico Hagiensi potius quam ab ullâ manu exterâ accipias magnum poëtam Hagiensem. Decus reverâ nostrum et natalium fateor meorum grande ornamentum.

Psalmi nostri, quorum nonnullis pro humanitate tuâ patientissimas aures commodasti, ad unum omnes excusi sunt; sequuntur cantiones Gallicæ et Italicæ, quas simul duxi nescio an edendas an expuendas, ut semel hisce næniis defunctus amicis flagitantibus videri possem totam fidem liberasse. Videbis tu etiam id opusculum, simulatque exortum fuerit è lentulis, vel certè distractissimis manibus typographi regii, cujus, ut cætera despicias, utique elegantes typos non improbabis.

Quam J@0 ²: "\<@<J@H pictoris vestri Goutii penes me mirabilem tabellam esse narravi, etiam nunc transmissa fuisset, nisi succurrisset, quod ipsam te Hagæ videbaris polliceri in hanc æstatem. Quo in consilio si adhuc perstas, ut ego quidem opto, ac te cum cæteris amicis rogo, tutius illud κειμήλιον hic | 143v | visetur, cum paucis aliis, quibus te, nisi fallor, vix pœnitebit breve momentum impendisse. Manda tamen, si quid secus curatum velis; ecce enim cum imperio injungas.

---

1. KA XLV: <manum non è vulgo> voor <ob oculos habuisti>.

2. KA XLV: <: "4< <J@H>.

Summæ virtutis et eruditionis cultor et admirator,
C.H.

Domino Voetio, fratrique item optimo et humanissimo viro salutem plurimam dico.

Vertaling

Aan Anna Maria van Schurman.

8 juli 1647.

Edele juffrouw,

Ziehier van een uitnemend ³stadgenoot, van wie u tot nu toe [alleen] de kunstige, buitengewone ⁴hand onder ogen hebt gehad, nu [ook] zowel de ⁵geest als het genie, en zijn daaruit voortgekomen voortreffelijke geschriften, die mijns inziens zeker vergeleken kunnen worden met die van de Oudheid. Bezie het, zeg ik, en betreur met alle goeden dat de loop van deze zo heldere ster aan de Hollands hemel bijna korter is geweest dan die van de winterzon in het noorden. Als ik het mij goed herinner, hebt u zich erover beklaagd dat boeken van dit soort in uw ⁶stad niet voorradig zijn. Ik zal mij verheugen als ze er nog niet zijn aangekomen, zodat u deze grote Haagse dichter eerder van uw Haagse vriend ontvangt dan van een of andere vreemde hand. Ik vind hem inderdaad onze trots en het grote sieraad van mijn plaatsgenoten.

Mijn ⁷psalmen, aan enkele waarvan u uit vriendelijkheid uw geduldige oren hebt geleend, zijn allemaal gedrukt; er volgen Franse en Italiaanse airs die ik gemeend heb erbij te moeten voegen, ik weet niet om uit te geven of uit te spuwen, zodat men kon zien dat ik meteen na het voltooiën van deze klaagzangen alle beloften aan mijn aandringende vrienden heb ingelost. U zult ook dit werkje zien, zodra het zal zijn losgewrongen uit de langzame, ja wel erg afgeleide handen van de koninklijke ⁸drukker, wiens sierlijke drukwerk u tenminste niet zal mishagen, al zou u het overige verafschuwen.

Het wonderbaarlijke ⁹schilderij van uw stadgenoot de ¹⁰Lkrankzinnige[↓] schilder [Hendrik] Goudt, dat ik bezit en waarover ik u al heb verteld, zou bij deze gelegenheid ook meegezonden zijn, als het mij niet te binnen was geschoten dat u leek te beloven zelf nog deze zomer naar Den Haag te komen. Als u bij dit voornemen blijft, wat ik beslist wens, en u [ook] namens andere vrienden vraag, zult u deze Lkostbaarheid[↓] hier des te veiliger kunnen bekijken, met nog enkele andere zaken, met betrekking tot welke u, als ik mij niet vergis, geen spijt zult hebben er een kort moment aan te hebben besteed. Maar zeg het als u het anders had gedacht: weet toch dat u mijn bevoegd gezag bent.

---

3. Janus Secundus, de jong gestorven zestiende-eeuwse Neo-Latijns dichter van Haagse geboorte (1511-1536).

4. Janus Secundus is ook als medailleur bekend. Anna Maria van Schurman heeft een gedichtje gewijd aan één van zijn medailles, die van zijn geliefde Julia, 'In imaginem Juliae à Joh. Secundi quam artificiosissimè exsculptam' (Op de afbeelding van Julia, allerkunstigst uitgesneden door Janus Secundus; zie Schotel 1853, Aanteekeningen, p. 13), op welk gedicht Huygens reageerde met zijn 'Ad Schurmannam, num J. Secundi sculpturam imitari voluerit' (Aan Mej. Schurman, nu zij de beeldhouwkunst van Janus Secundus heeft willen navolgen; 9 januari 1649, gedichten 4, p. 146).

5. Aan te nemen is dat Huygens een exemplaar zond van de door Petrus Scriverius bezorgde uitgave van Secundus' *Opera*, met name de Leidse heruitgave van 1631. De eerste druk was in 1619 in Leiden verschenen.

6. Utrecht.

7. Uit de *Pathodia*.

8. Robert Ballard.

9. Vermoedelijk een schilderij van de Utrechtse schilder Hendrik Goudt (1585-1648) voorstellende *Jupiter en Mercurius in het huis van Philemon en Baucis*, genoemd in de veilingcatalogus uit 1725 van het bezit van Susanna Huygens en aldaar omschreven als "Een kaerslignetje, verbeeldende de Historie van Baucis en Philemon, by H. Goudt". Goudt heeft in 1612 een gravure van deze voorstelling gemaakt, gebaseerd op een schilderij van Adam Elsheimer. Goudts gravure en Elsheimers schilderij waren in miniatuurformaat (16 x 22 cm oblong), Goudts schilderij wellicht ook. Het kan eventueel ook om een ingekleurd exemplaar van de gravure gaan. Met dank aan Gary Schwarz (Amsterdam), die mij op het spoor van deze identificatie zette.

10. Goudt was sinds de jaren-1620 krankzinnig.

De vereerder en bewonderaar van uw uitmuntende deugd en kennis,
Constantijn Huygens.

Groet ook hartelijk de heer [Gisbertus] Voetius en uw goede en vriendelijke ¹¹broer.

ROBERT BALLARD (PARIJS)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
25 JULI 1647
4625

Samenvatting: Ballard schrijft dat het door Huygens gestuurde afschrift slecht was en beschuldigt Huygens van onnauwkeurigheid. Hij raadt mensen die hun muziek willen laten drukken aan ervoor te zorgen een goed afschrift in te leveren.

Verstuurd samen met Goberts brief aan Huygens van 26 juli 1647 (4626). Het is niet bekend of, hoe en wanneer Huygens heeft geantwoord.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 17x21cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, [Ballard] nr. 2, pp. XXXV-XXXVI: volledig.

— Worp 4, nr. 4625, p. 413: volledig.

— Guillo 2003, p. 38: volledig; p. 39: facsimile brieftekst.

Titel: *Pathodia*.

Transcriptie

À Monsieur

Monsieur Huygens, Conseiller et Secrétaire de Messieurs des Etats de Hollande,

à La Haye.

Monsieur,

Je n'ay plus grand soucy que de vous satisfaire, et comme vostre copie a esté mal escripte par celuy à qui vous l'avez confiée, il ne s'est peu que l'on ayt fait quelque faute, dont il faut tascher à y remédier, affin que je satisfasse à ma parolle et à vostre contentement. Vous me pardonnerez si je vous accuse de peu d'exaction, quand vous avez voulu mettre au jour vos ouvrages, et vous diray que je sollicite tous ceux qui ont pareil sentiment à le regarder plus d'une fois, me promettant d'observer vostre copie aussi ponctuellement qu'il se peut. Je passe sur toutes ces précautions et n'ay autre soucy que celuy de vous tesmoigner que je vous suis,

Monsieur,

très-humble et obéissant serviteur
Ballard.

De Paris, ce 25e Juillet 1647.

Vertaling

Aan de heer Huygens, raad en secretaris van de heren Staten van Holland,

te Den Haag.

Mijnheer,

Ik heb geen belangrijker zorg dan u tevreden te stellen, maar omdat uw ¹afschrift slecht is geschreven door ²degene aan wie u dat hebt toevertrouwd, hoeft er maar weinig te gebeuren of er wordt een fout gemaakt, die wij weer moeten proberen te verhelpen, opdat ik mijn woord kan houden en uw tevredenheid. U zult mij vergeven als ik u beschuldig van te weinig nauwkeurigheid toen u uw werken in het licht hebt willen geven, en ik zeg u dat ik iedereen die hetzelfde voornemen heeft, dringend verzoek er meer dan één keer naar te kijken, terwijl ik beloof uw afschrift zo nauwkeurig als maar mogelijk te volgen. Ik laat nu al deze vermaningen voor wat ze zijn en heb geen andere zorg dan u te betuigen dat ik ben,

mijnheer,

uw nederige en gehoorzame dienaar
[Robert] Ballard.

Parijs, 25 juli 1647.

---

1. Van de *Pathodia*.

2. Het lijkt aannemelijker dat Huygens een autografische kopie stuurde, maar Ballard (en ook Gobert) wilde kennelijk Huygens niet voor het hoofd stoten en legde de schuld bij een vermoedelijk slechts denkbeeldige kopiist.

THOMAS GOBERT (PARIJS)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
26 JULI 1647
4626

Antwoord op een brief van Huygens van 8 juli 1647 (verloren).

Samenvatting: Gobert bespreekt een drietal details die hem in Huygens' handschrift van de *Pathodia* niet duidelijk zijn, en vraagt Huygens om spoedige uitleg. Een vierde opmerking is een reactie op een notitie van Huygens die ergens een becijfering '6' had geïnterpreteerd als 'c' of 'b.'

Verstuurd samen met Ballards brief aan Huygens van 25 juli 1647 (4625). Huygens' antwoord is verloren gegaan.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 16x22cm, ab | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, [Gobert] nr. 9, pp. CCXX- CCXXI: volledig.

— Worp 4, nr. 4626, p. 413: samenvatting.

Naam: Robert Ballard.

Titels: *Pathodia*; *Che rumore sento* (*Pathodia* 30); *Già ti chiesi* (*Pathodia* 28); *Memor fui* (*Pathodia* 20); *Orsa bella e crudele* (*Pathodia* 26).

Glossarium: basse (bas); bémol (mol); chiffre (becijfering); notte (noot); sixte (sext).

Transcriptie

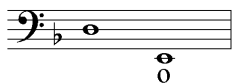
À Monsieur

Monsieur Huygens, Seigneur de Zulichem, Conseiller d'Etat de Son Altesse.

Monsieur,

J'ay receu celle qu'il vous a pleu m'escire du 8e du courant. Monsieur Ballard ne vous avoit pas envoyé le cayer que j'avès corrigé, mais un autre, qu'il avoit tiré sur l'*errata*. C'est ce qui vous a fait peine à expliquer la mienne, entendant parler des *errata* que j'avois cottés, entre les quels il y avoit bien sept nottes à corriger de vostre original, qui venoient de l'escrivin.

Entre autres tous les D-sol-re à la Basse qui estoient placés en E-mi-la, seulement aux nottes Basses.

Cette seconde notte, escripte ainsy qui estoit le sujet particulier de nostre retardement estoit que je n'osois deviner si elle estoit en regle ou en espace.

J'avoue que l'autre notte, qui est la dernière de la ligne six au revers de la page trente-un, cette 4 m'a fait résoudre à cette suspension.

Pour l'autre faute de mol que vous me mandés que vous n'entendiés point ny bemol ny c, il n'estoit pas escript c mais 6 ou sixte: on aultera les bemol et ne restera aucun chiffre.

J'espère recevoir | b | par le premier poste vos resolutions sur ce qui nous pouroit arester. En après vous l'ayant escript par le poste suivant, dont nous avons receu responce, j'espère que nous ne perderons pas de

---

temps désormais, et que ce ¹reste sera expédié en bref. Et ne manqueré de continuer à executer vos commendements, n'estant que le moindre effet de l'affection que j'ay de vous faire cognoistre que je suis,

Monsieur,

vostre très-humble et très-obéissant serviteur
Gobert.

De Paris, ce 26 Juillet 1647.

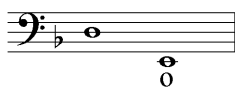
Vertaling

Aan de heer Huygens, heer van Zuilichem, staatsraad van Zijne Hoogheid.

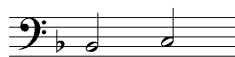

Mijnheer,

Ik heb de ²brief ontvangen die u mij de 8ste van deze maand hebt geschreven. De heer [Robert] Ballard had aan u niet het katern ³gestuurd dat ik had gecorrigeerd [vel H], maar een ⁴ander dat hij had gedrukt naar de errata [vel G]; hetgeen het u moeilijk maakte mijn ⁵brief te begrijpen, omdat ik sprak over de errata die ik had genoteerd, waaronder er welbeschouwd zeven noten waren om te corrigeren in uw origineel, die waren veroorzaakt door de kopiist,

zoals onder andere alle ⁶D's in de bas die als E [o in het voorbeeld] waren genoteerd, maar alleen de allerlaagste.

Deze tweede ⁷noot als volgt genoteerd, is in het bijzonder de oorzaak van de vertraging, waarbij ik niet durfde te gissen of de noot nu óp de lijn geschreven moest worden, danwel er tussen.

Ik geef toe dat wat betreft de tweede ⁸noot, die de laatste is van de zesde balk op folio 31 [verso], deze kwart mij heeft doen besluiten nog even te wachten.

Aangaande het andere ⁹foute molteken, waarover u mij schrijft dat u het noch als een mol, noch een C begreep: het was niet als c geschreven maar als 6 of sext; men zal de mollen wegnemen en er zal geen enkele becijfering over zijn.

---

1. <restre>.

2. Huygens aan Gobert, 8 juli 1647 (verloren).

3. Ballard aan Huygens, eind juni 1647 (verloren), of misschien alleen het vel zonder begeleidende brief.

4. Vel G, maar met de door Gobert aangegeven correcties al verwerkt.

5. Gobert aan Huygens, eind juni 1647 (verloren).

6. Komt voor in *Memor fui* (*Pathodia* 20), m. 32-33, bas, in vel F.

7. = *Orsa bella e crudele* (*Pathodia* 26), m. 11, bas, vel H, fol. 29v. Dit probleem was al aangeduid in de notitie bij Goberts brief van 5 juli 1647 (4613).

8. = *Già ti chiesi un sospir* (*Pathodia* 28), m. 14, bas, vel H. De g in de bas vormt een kwart met de c2 in de zangpartij, maar deze passage werd niet gewijzigd.

9. = *Che rumore sento* (*Pathodia* 30), m. 22-23, bas, vel I. Omdat Gobert een reactie van Huygens noemt, moet dit vel al eerder naar Huygens zijn opgestuurd, bijvoorbeeld eind juni.

Ik hoop met de eerstvolgende post uw oplossingen te ontvangen aangaande datgene wat ons zo kon ophouden. Nadat u die hebt geschreven met de volgende post en wij daarvan antwoord hebben ontvangen, hoop ik dat wij voortaan geen tijd meer zullen verliezen, en dat wat er nog gedaan moet worden, vlot uitgevoerd kan worden. En ik zal niet nalaten voort te gaan met de uitvoering van uw opdrachten, wat slechts het minste resultaat is van de genegenheid die ik heb, om u te laten weten dat ik ben,

mijnheer,

uw nederige en gehoorzame dienaar
Thomas Gobert.

Parijs, 26 juli 1647.

GIOVANNI PAOLO FOSCARINI (PARIJS)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
26 JULI 1647
4627

Foscarini's eerste brief aan Huygens.

Samenvatting: Foscarini heeft vanuit Parijs aan Huygens, via Walter Krieger, zijn *Armonia del mondo* opgestuurd met de bedoeling die aan hem op te dragen. Hij stuurt nog enkele composities van zijn hand. Hij wil in dienst treden van Willem II.

Bijlage: composities (Foscarini).

Door Huygens ontvangen te Spa op 22 augustus 1647. Huygens antwoordde niet onmiddellijk; Foscarini schreef opnieuw op 30 augustus 1647 (4655).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 24x32cm, a | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4627, pp. 413-414: samenvatting.

Namen: Walter Krieger; Anna van Oostenrijk (weduwe van Lodewijk XIII); Willem II.

Plaats: Frankrijk.

Titels: *L'armonia del mondo* (Foscarini 1647); *Orfeo* (Rossi 1647).

Glossarium: compositione (muziekstuk); musica (muziek).

Transcriptie

¹Illustrissimo Signor e Padron mio Colendissimo,

Retrovandomi in Francia per esser stato chiamato da questa Maestà, per valersi di me in un'opera musicale, che fu rapresentata l'iverno passato, e di la prese animo di metere insieme un'opera intitulata *L'armonia del mondo*, prendendo ardire di far veder in Francia l'operatione Italiana, capitandomi casualmente ²un virtuosissimo personaggio, nominato il Signor Walter Kriger, abitante costì, il quale m'informò delle rare qualità e virtù di Vostra Signoria Illustrissima, e di la prese animo appogiarle soto la Sua protetione la sopradeta *Armonia*, come spero che à questa hora l'haverà ricevuta in un fagotino, consignata al detto Signore Walter; mi fu ancora deto che, oltre l'altre sue qualitatadi, sii protetor e possessor della musica; doue ciò considerando, prendo baldanza di mandarLi qualche compositioni, qui incluse, fate da me. Le quale, se consterò che siino gradite da Vostra Signoria Illustrissima, non mancherò di continuar le mie fatiche, abenche deboli, per poterGliene presentar altre, conforme il Suo gusto. Fra tanto La suplico di gradire questa poca dimostrazione per l'infinita reverenza che Li porto, e conosendomi abile di poter esser ascritto nel numero de servidori del Serenissimo Principe Suo signore, me Gli esebisco per qualche tempo, e ciò sarebbe bona occasione per levarmi di queste parti, mentre però fusse proteto e favorito da Vostra Signoria Illustrissima. E non mi estendendo più in oltre, humilissimamente Li baccio le mani, e Li fo riverenza. Di Parigi, li 26 Luglio 1647.

Di Vostra Signoria Illustrissima
humilissimo et obedientissimo servidore
Gio. Paolo Foscarini.

---

1. Ontvangstnotitie van Huygens: 'R Spa, 22 Augusti 1647.'

2. Het papier is hier beschadigd door een vouw.

Vertaling

Edele heer en beschermer,

Nu ik mij in Frankrijk bevind omdat ik hierheen was geroepen door de ³koningin om mij verdienstelijk te maken in een ⁴opera die deze winter werd opgevoerd, en vanwege mijn plan om een boek te schrijven onder de titel *L'armonia del mondo*, waarbij ik de moed neem om in Frankrijk een Italiaans werk [het licht] te laten zien; en omdat ik toevallig een bekwaam persoon heb ontmoet, genaamd de heer Walter Krieger, wonende ⁵waar u woont, die mij heeft verteld over uw bijzondere verdiensten en vermogens; en vanwege mijn plan om het werk onder de titel *L'armonia [del mondo]* onder uw bescherming te plaatsen, welk werk ik hoop dat u nu al zult hebben ontvangen, in een pak, toevertrouwd aan de heer Krieger; mij bovendien gezegd zijnde, dat u boven uw andere kwaliteiten ook nog beschermer van de muziek bent; dat alles in overweging nemende, neem ik de stoutmoedigheid u enkele composities te sturen van mijn hand, bij deze brief ingesloten. Als ik erin slaag u deze goedgunstig te laten aanvaarden, zal ik niet nalaten mijn werk voort te zetten, hoe gering van kwaliteit ook, zodat ik u nog meer kan toezenden, al naar gelang uw verlangen. Daarom vraag ik u dit kleine bewijs van de oneindige verering die ik u toedraag te willen aanvaarden, en zal ik, omdat ik er zeker van ben dat ik in staat ben een plaats in te nemen onder de dienaren van Zijne ⁶Hoogheid, uw heer, op zeker moment voor u verschijnen, en dat zal een goede gelegenheid zijn deze streken te verlaten, terwijl ik dan voortaan onder uw bescherming en gunst zal staan. En om nu niet verder uit te weiden, kus ik u nederig de hand en betuig u mijn eerbied. Parijs, 26 juli 1647.

Uw nederige en gehoorzame dienaar
Giovanni Paolo Foscarini.

---

3. Anna van Oostenrijk, de weduwe van Lodewijk XIII.

4. Zeker Luigi Rossi's *Orfeo*.

5. In Den Haag.

6. Willem II.

HINRICK BIELKE (MUNSTER)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
29 JULI 1647
4628

Samenvatting: Bielke vraagt Huygens om een aanbeveling namens Willem II om in het keizerlijke leger te kunnen dienen. Hij herinnert Huygens aan twee beloofde Italiaanse airs en belooft hem een luit uit Wenen toe te sturen.

Huygens' antwoord is verloren gegaan (zie Bielke aan Huygens, 16 augustus 1647 [4644]).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA Ld, nr. 25: brief (dubbelvel, 20x30cm, ab | d; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4628, p. 414: onvolledig (<Je luy ay fait ... en quantité.>), rest samengevat.

Namen: Hendrik van Bilderbeeck; Peter Melander (graaf van Holzappel); Lodewijk van Nassau (heer van Beverweert); Corfits Ulefeldt; Willem II.

Plaatsen: Amsterdam; Denemarken; Keulen; Wenen.

Glossarium: air (lied); luth (luit).

Transcriptie

À Monsieur

Monsieur Const. Hugens, Seigneur de Seulequomb, et de Sellum, Consceylier et Secrétaire de Son Altesse Monseigneur le Prince d'Orange,

à La Haye.

Citto.

Monsieur,

M'estant informé icy qu'il est fort necessaire pour un estranger qui voudra s'arrester dans quelque armée comme volontaire, de porter avec soy quelque recommandation ou adresse au Général, et m'ayant resolu d'aller tout droit dans l'armée impériale en espérance qu'il se donnera une bataigle pour faciliter la paix, qui se traicte icy, je prend mon recour à la bonté de Son Altesse Monseigneur nostre maistre et à nostre amitié espérant par vostre sollicita[tion] bien d'obtenir une recommandation à Monsieur Milander. Et si Son Altesse venoit à se refuser comme je n'espère pas, je vous supplieray me vouloir faire avoir une pasport absolu, d'avoir servis comme Capitaine quatre ans dans le régiment de Monsieur de Beverwert et me le faire tenir à Cologne par Monsieur de Bilderbeek.

Monsieur, vous m'obligeray infiniment par la mesme voix | b | de m'envoyer la copie promise de ces deux airs Italienes qu'avez eu de Son Excellence l'Ambassadeur de Denemarcq, devant son partiment d'Amsterdam. Je luy ay fait le soubvenir de ce vieux corp du luth qu'il vous a promis. J'espère que vous l'aurez bientost de Denemarcq et vous asse[ure?] que je vous enverray undit de Viene, où ils sont à trover en quantité, et chercheray partout où je viendray, moyens à vous tesmoigner, Monsieur, comme je suis,

Monsieur,

vostre très-obligé et affectionné vallet
H. Bielcke.

Munster, le 29 de Juyillet 1647.

Vertaling

Aan de heer Constantijn Huygens, heer van Zuilichem en Zeelhem, raad en secretaris van Zijne Hoogheid de prins van Oranje,

te Den Haag.

Spoed.

Mijnheer,

Omdat ik hier heb vernomen dat het beslist noodzakelijk is voor een vreemdeling die als vrijwilliger in enig leger wil dienen een aanbeveling of een brief aan de ¹generaal bij zich te hebben, en omdat ik heb besloten direct in het keizerlijke leger te gaan, in de hoop dat er een veldslag komt om de vrede te bewerkstelligen, waarover hier wordt onderhandeld, doe ik een beroep op de goedheid van Zijne Hoogheid, mijnheer onze ²meester, en op onze vriendschap, omdat ik hoop door uw bemoeienis een aanbevelingsbrief voor de heer [Peter] Melander te verkrijgen. En als Zijne Hoogheid zou weigeren, wat ik niet hoop, zou ik u willen verzoeken mij een getuigschrift te willen verschaffen, dat ik vier jaar als kapitein in het regiment van de heer van ³Beverweert heb gediend, en mij dat in Keulen te doen toekomen via de heer Hendrik van Bilderbeeck.

Mijnheer, u zult mij oneindig verplichten wanneer u mij op dezelfde wijze het beloofde afschrift zou sturen van de twee Italiaanse liederen die u van Zijne Excellentie de ⁴ambassadeur van Denemarken hebt gekregen, voor zijn vertrek uit Amsterdam. Ik heb hem herinnerd aan het oude luitcorpus dat hij u heeft beloofd. Ik hoop dat het u spoedig uit Denemarken zal worden toegestuurd en ik verzeker u dat ik u een dergelijk corpus uit Wenen zal toesturen, waar ze volop te vinden zijn, en ik probeer overal waar ik kom middelen te vinden om u te bewijzen, mijnheer, dat ik ben,

mijnheer,

uw verplichte en toegenegen dienaar
Hinrick Bielke.

Munster, 29 juli 1647.

---

1. Peter Melander, graaf van Holzappel.
2. Willem II.
3. Lodewijk van Nassau, heer van Beverweert.
4. Corfits Ulefeldt.

ADRIANA VAN ASSENDELFT [ROTTERDAM?]
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
ONGEDATEERD
4642

Naar aanleiding van verschillende brieven van een luitmaker in Luik aan Adriana van Assendelft.

Samenvatting: Adriana brengt het antwoord over van een luitmaker uit Luik, die bereid is een nieuwe luit voor Huygens te maken. Indien Huygens dat wenst, zal zij daarvoor zorgen.

Bijlage: brief van een luitmaker uit Luik.

Datering: De brief mist plaats-, datum- en jaaraanduiding. De invoeging op deze plaats is volgens Worp, maar is voorlopig nog geheel arbitrair. Wellicht wijst het straatadres 'Leuvestraat' op Rotterdam, hetgeen in overeenstemming is met de gegeven identificatie van Adriana van Assendelft.

Over een antwoord van Huygens is niets bekend.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (enkelvel, 16x21cm, a | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4642, p. 418: samenvatting.

Plaatsen: Leuvestraat (Rotterdam?); Luik.

Glossarium: luitmaecker (luitmaker).

Transcriptie

Menheer,

Ick sende UEd. hier over het antwoord van de luitmaecker van Luick. Ick heb hem noch veel verscheide reyse laete schrive. Maer kan anders geen antwoord krige als hetgeene UEd. hier uit syn eigen brief kont sien. Maer hy geeft soo veel te verstaen, by soover UEd. een nieuwe geliefde gemaect te hebbe, dat hy 't gaere sou doen. By soover UEd. daertoe geresolveert syt, bidt UEd. myn het ¹te laete. Sal dan niet mancqueere om UEd. ²desin daerin te volgen. En soo ick UEd. eenigen dienst kan doen, soo behoeft UEd. myn maer te commandeere, als aen degeene die is,

Menheer,

UEd. dienstwillige en verobligeerde dienaeresse
Adryana van Assendelft.

Soo UEd. gelieft te schrive: ick woon bij de Leuvestraet.

Vertaling

Mijnheer,

Hierbij stuur ik u het ³antwoord van de luitmaker uit Luik. Ik heb hem verschillende keren laten schrijven, maar ik kan geen ander antwoord krijgen dan wat u in zijn eigen brief kunt lezen. Maar hij laat in ieder geval weten, dat hij, als u een nieuwe [luit] wilt laten vervaardigen, hij die graag zal maken. Als u daartoe hebt besloten vraag ik u het mij te laten [weten]. Ik zal dan niet te kort schieten bij de uitvoering van uw plan. Als ik u van enige dienst kan zijn, hoeft u mij slechts iets op te dragen, als aan iemand die is,

---

1. Adriana schreef tussen <het> en <te> nog <I>, kennelijk per abuis te vroeg als eerste letter van <laete>.

2. <desin> = *dessein* (plan).

3. Luikse luitmaker aan Huygens, datum onbekend (verloren?).

mijnheer,

uw dienstwillige en gehoorzame dienaar
Adriana van Assendelft.

Als u mij wilt terugschrijven: ik woon aan de Leuvestraat.

JOHAN SLUYSKEN (ARNHEM)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
26 JULI / 5 AUGUSTUS 1647
4638

Samenvatting: Sluysken stuurt Huygens twee bijzondere oude boeken: het psalmboek van Plantijn (1564) en een Venetiaanse bijbel uit 1498.

Bijlagen: *Les Pseaumes de David* (Plantijn 1564); bijbel (Venetië 1498).

Over een antwoord van Huygens is niets bekend. Sluysken schreef opnieuw op 2 september 1647 (4657A).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch. Inv. G1, nr. 8, dl. 4, [Sluysken]: brief (dubbelvel, 19x31cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4638, p. 417: onvolledig (< Voicy deux petites ... pleu avoir de moy.>).

Namen: Karel IX; PISOIR; Philips II (koning van Spanje); Christoffel Plantijn.

Plaatsen: Lyon; Venetië.

Glossarium: pseume (psalm).

Transcriptie

À Monsieur

Monsieur Huygens, Seigneur de [Zuilichem], Conseillier et Secrétaire à Son Altesse, le Prince d'Orange.

Monsieur,

Lorsque me recommandates l'expédition des affaires de Madame de PISOIR, le procès n'estoit encores instruit, mesmes non pas de leur costé. Depuis elle a obtenue sentence à souhaist.

Voicy deux petites curiositez. Vous avez de moy les Pseaumes impriméz à Lion de par privilège du Roy de France. Je vous envoie joint celles les mesmes par permission et octroy du Roy d'Espagne, donné à Christoffle Plantin à l'an 1564. Pour la deuxiesme une bible bien vieille, imprimée à Venise à l'an 1498, une rariété si extraordinaire, qu'elle doit estre rehabillée d'un bon libraire, qui ne se trouvent point par-deça.

Si de telle trempe m'occurre plus, j'auray mémoire de vous, comm' il vous a pleu avoir de moy, dont à toute l'occasion taschera à se révenger celuy qui est et demeura à jamais,

Monsieur,

vostre très-humble serviteur
Jean Sluysken.

À Arnhem, ce 26 de Juillet/5 d'Aougst 1647.

Vertaling

Aan de heer Huygens, heer van Zuilichem, raad en secretaris van Zijne Hoogheid de prins van Oranje.

---

1. <accasion>.

Mijnheer,

Toen u mij het afhandelen van de zaken van mevrouw de PISOIR onder de aandacht bracht, was het proces nog niet eens voorbereid, zelfs niet door haar partij. Vervolgens heeft zij een uitspraak naar wens verkregen.

Bij deze twee kleine aardigheidjes. U heeft van mij reeds de ²psalmen, gedrukt in Lyon voorzien van een privilege van de ³koning van Frankrijk. Ik zend u bij die ⁴dezelfde, voorzien de toestemming en het octrooi van de ⁵koning van Spanje, [door deze] gegund aan Christoffel Plantijn in 1564. Als tweede een zeer oude bijbel, gedrukt in Venetië in 1498, een zo grote zeldzaamheid dat deze door een goede boekbinder, die hier niet te vinden is, opnieuw gebonden moet worden.

Wanneer ik nog meer zaken van hetzelfde slag tegen mocht komen, zal ik aan u denken, zoals u altijd aan mij heeft willen doen, die bij iedere gelegenheid zal trachten zich te revancheren, degene die is en altijd blijft,

mijnheer,

uw nederige dienaar
Johan Sluysken.

Arnhem, 5 augustus 1647.

---

2. *Les pseumes de David ...* (Lyon 156**).

3. Karel IX.

4. *Les Pseumes de David* (Antwerpen: Christoffel Plantijn, 1564).

5. Philips II.

HINRICK BIELKE (KEULEN)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
16 AUGUSTUS 1647
4644

Antwoord op een verloren gegane brief van Huygens (zie Bielke aan Huygens, 29 juli 1647 [**4628**]).

Samenvatting: Bielke bedankt voor het paspoort dat hij via Huygens van Willem II heeft gekregen. Hij hoopt dat Ulefeldt hem de beloofde luit zal toesturen en zal zelf proberen in Wenen een oude luit uit Bologna voor Huygens te krijgen. Tenslotte herinnert hij Huygens aan zijn belofte hem twee Italiaanse liederen, die hij van Ulefeldt had gekregen, toe te sturen.

Van een antwoord van Huygens is niets bekend.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 20x28cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4644, pp. 418-419: onvolledig (<J'espere ... musique formé.>, <J'attens ... vostre luth.>), rest samengevat.

Namen: Corfits Ulefeldt; Willem II.

Plaatsen: Bologna; Denemarken; Wenen.

Glossarium: air (lied); luth (luit); musique (muziek).

Transcriptie

À Monsieur

Monsieur Constantin Huguens, Seigneur de Seullequome, Chevallier et Secrétaire de Son Altesse Monseigneur le Prince d'Orange,

à La Haye.

Monsieur,

Par le passeport de Son Altesse Monseigneur vostre maistre, qui vous m'avez obtenu et couché dans une forme tellement à mon avantage, comme par quantité de bien faicts receus de vous, Monsieur, vous sçavez comme je vous suis obligé. J'espère que Son Excellence l'Ambassadeur de Denemariq ne manquera pas à vous envoyer le viel luth promis, et vous assure en homme d'honneur qu'aussi tost que je seray à Viene, je vous enverray un viel luth de Bologne bien choisi, vous promettant que, de peur de mal choisir, je ferray tenir un conseigl de musique formé, et en toutes aultres occasions chercheray moyens à vous tesmoigner mes debvoirs, estant de tout mon coeur passionnément,

Monsieur,

vostre très-humble et acquis serviteur
Bielcke.

Cologne, le 16 d'Augusti 1647.

J'attens les deux airs Italiens avec une telle patience comme vous vostre luth.

Vertaling

Aan de heer Constantijn Huygens, heer van Zulichem, ridder en secretaris van Zijne Hoogheid de prins van Oranje,

te Den Haag.

Mijnheer,

U weet, mijnheer, hoezeer ik u verplicht ben, zowel vanwege het paspoort van Zijne ¹Hoogheid, uw meester, dat u voor mij hebt verkregen en dat is gesteld op een voor mij zo voordelige manier, als vanwege de vele andere gunsten die ik van u heb ontvangen. Ik hoop dat Zijne Excellentie de ²ambassadeur van Denemarken niet in gebreke blijft om u de oude luit zoals beloofd toe te sturen, en ik verzeker u op mijn woord van eer dat ik u, zodra ik in Wenen ben, een uitgelezen oude luit uit Bologna zal opsturen, terwijl ik u beloof dat ik, uit vrees verkeerd te kiezen een ‘muziekraad’ ervoor zal beleggen, en dat ik bij alle andere gelegenheden middelen zal zoeken u mijn verplichtingen betonen, omdat ik met mijn hele hart vurig ben,

mijnheer,

uw nederige dienaar
Hinrick Bielke.

Keulen, 16 augustus 1647.

Ik wacht op de twee Italiaanse liederen met hetzelfde geduld als u op uw luit.

---

1. Willem II.
2. Corfits Ulefeldt.

D'AVRIL (DEN HAAG)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
17 AUGUSTUS 1647
4647

Aanbevelingsbrief voor een niet met name genoemde.

Samenvatting: D'Avril vraagt Huygens een ongenoemde verwant te willen steunen een compagnie voor Brazilië te verkrijgen.

Vermoedelijk door de aanbevolene naar Huygens gebracht. Van een antwoord van Huygens is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIIaa nr. 92: brief (dubbelvel, 16x21cm, a | c-; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4647, p. 420: samenvatting.

Naam: Willem II.

Plaatsen: Brazilië; Zeeland.

Transcriptie

Monseigneur,

J'ay tant receu des biens de vostre générosité que cela me fait prendre la hardiesse de joindre mes très-humbles supplications à celles de ce gentilhomme à qui j'ay l'honneur d'estre proche. C'est qu'ayant sceu que les charges qui se donneront pour le Brésil se doivent donner par Son Altesse, les Messieurs de la Chambre de Zélande luy ont fait espérer une compagnie en recompence des services qui leur a rendus | c | l'espace de treize années, ayant commancé par simple soldat et finy par la charge de lieutenant, comme ses passeportz en feront foy. J'espère de vostre bonté que vous le favoriserez de vostre credit à la mesme charge que lesdits Messieurs de la Chambre luy avoient fait espérer.

Touttes ses graces nous obligeront de prier Dieu continuellement pour vostre prospérité et santé. C'est,

Monsieur,

vostre très-humble, très-obéissant et très-obligé serviteur
D'Avril.

À La Haye, ce 17e Aoust 1647.

Vertaling

Mijnheer,

Ik heb zo vaak de goede gevolgen van uw welwillendheid mogen smaken dat dit mij de stoutmoedigheid doet nemen mijn nederige smeekbeden te voegen bij die van deze heer, aan wie ik de eer heb verwant te zijn. Het is omdat de heren van de Kamer van Zeeland, hoewel zij weten dat de aanstellingen voor Brazilië moeten worden gegeven door Zijne ¹Hoogheid, hem op een compagnie hebben laten hopen, als wederdienst voor dertien jaar dienst, begonnen als gewoon soldaat en geëindigd als luitenant, zoals zijn paspoorten aangeven. Ik reken op uw goedheid om hem te steunen voor de aanstelling waarop de heren van de Kamer hem hadden laten hopen.

Al Zijn genade verplicht ons voortdurend tot God te bidden om uw voorspoed en gezondheid. Ik ben,

---

1. Willem II.

mijnheer,

uw nederige, gehoorzame en verplichte dienaar
D'Avril.

Den Haag, 17 augustus 1647.

GIOVANNI PAOLO FOSCARINI (PARIJS)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
30 AUGUSTUS 1647
4655

Vervolg op Foscarini's brief van 26 juli 1647 (**4627**).

Samenvatting: Foscarini vraagt waarom hij nog geen antwoord heeft gehad op zijn brief van 26 juli 1647 (**4627**).

Beantwoord door Huygens op 9 september 1647 (**4663**).

Primaire bron: Londen, Brit. Libr., Add. Ms. 22953, nr. 18, fol. 34-34bis: brief (dubbelvel, 19x32cm, a | -; autograaf).

Vroegere uitgaven: Land 1891, p. 223: onvolledig (plaats/datumaanduiding, <Sono di giù ... Suo Signore.>, <il leuto ... la chitarra spagnola.>).

— Worp 4, nr. 4655, p. 423: samenvatting.

Namen: Walter Krieger; Willem II.

Glossarium: chitarra Spagnola (Spaanse gitaar); compositione (muziekstuk); instrumento (muziekinstrument); inventione (muziekstuk); leuto (luit); musica (muziek); operatione (muziekstuk); teorba (theorbe).

Transcriptie

Illustrissimo Signor mio Padron Colendissimo.

Sono di già sei settimane che pigliai l'ardire di scrivere à Vostra Signoria Illustrissima, mandandoLi insieme una mia compositione, suplicandoLa humilmente di volermi favorire della gratia con il Serenissimo Suo Signore. Consegnai la lettera al Signor Ambasator, acciò la facesse pervenir alle mani di Vostra Signoria Illustrissima. Sono restato stupito che, ne da Vostra Signoria Illustrissima, ne tan poco dal Signor Walter, non mi sia capitato niuna risposta, e di la vo pensando che forse sia stato da Vostra Signoria Illustrissima preso in sinistro parte il mio tropo ardire che ho preso di apogiarLi cosa di poco momento, e che più tosto ne habia sentito dispiacere che piacere. La suplico però in gratia di scusar l'audacità mia, assicurandoLa che, se la fortuna mi havette concetto di potermi abbocar con Essa, Lei, oltre alla virtù della musica et instrumenti, come il leuto alla Italiana, teorba, e nove ¹inventioni sopra la chitarra Spagnola, saría restata sotisfata d'intendere altre operationi delle più belle cose e curiose che la natura habbia operato. In tanto La prego e suplico insieme, a volermi consolare d'una Sua minima righa di grata risposta, assicurandoLa che maggior honore non potrò receive che quando sentirò che sia amesso nel numero de Suoi humilissimi servidori. Honorandomi in Suoi comandi, e bacciandoLi le mani humilmente, Li fo riverenza. Facio fine. Di Parigi, li 30 Agosto 1647.

Di Vostra Signoria Illustrissima

devotissimo et humilissimo servidore
Gio. Paolo Foscarini.

Vertaling

Edele heer en beschermer,

Het is al ²zes weken geleden dat ik de moed vergaarde u te schrijven, waarbij ik ook een compositie van mijn hand opstuurde, met het verzoek of u mij wilde aanbevelen in de gunst van Zijne ³Hoogheid, uw meester. Ik

---

1. <inventione>.

2. Eigenlijk pas vijf weken.

3. Willem II.

heb de brief toevertrouwd aan mijnheer de ⁴ambassadeur om hem zodoende in uw handen te laten belanden. Het heeft mij verbaasd dat ik noch van u noch van de heer Walter [Krieger] enig antwoord heb ontvangen, en dat doet mij vermoeden dat wellicht mijn te grote ijver om u lastig te vallen met iets onbelangrijks bij u niet in goede aarde is gevallen en dat ik u eerder heb mishaald dan behaagd. Daarom vraag ik u mij mijn stoutmoedigheid te vergeven waarbij ik u verzeker dat, als de fortune het mij zou hebben vergund u te treffen, u, behalve met muziek en met instrumenten, zoals de luit op z'n Italiaans, de theorbe en nieuwe composities op de Spaanse gitaar, tevreden zou zijn gesteld met het horen van bewerkingen van de mooiste en bijzonderste zaken die de natuur heeft voortgebracht. Intussen vraag ik u en smeed ik u tevens, om mij te willen troosten met een regeltje gewaardeerd antwoord, u verzekerende dat mij geen grotere eer ten deel kan vallen dan mij te weten te midden van het getal van uw nederige dienaren. Mij in uw dienst aanbevelende en u nederig de hand kussende, betuig ik u mijn eerbied, waarmee ik besluit. Parijs, 30 augustus 1647.

Uw toegewijde en nederige dienaar
Giovanni Paolo Foscarini.

---

4. Walter Krieger.

WILLIAM SWANN (BREDA)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
30 AUGUSTUS 1647
4656

Samenvatting: Swann heeft gezocht naar Huygens' paarden en ze gevonden. Hij zal proberen ze te verkopen aan George Goring, graaf van Norwich, die de volgende dag uit Antwerpen verwacht wordt, tezamen met Lady Stanhope, Heenvliet en Utricia Ogle.

Bijlage: notitie van Swann.

Swann schreef opnieuw op 8 september 1647 (**4662**).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 20x30cm, ab | d; autograaf); bijlage (los briefje, 9x15cm, a | -; autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, [Swann] nr. 5, p. CCXLVIII- CCXLIX: volledig (brief en bijlage).
— Worp 4, nr. 4656, p. 423: samenvatting.

Namen: Fama; Frits (=Frederik van Nassau Zuylestein); Georg Goring (graaf van Norwich); Maria Henriëtta Stuart; Maurits van de Palts; Frederik van Nassau Zuylestein; Utricia Ogle; Eduard van de Palts; Johan Polyander van Kerckhoven (heer van Heenvliet); Willem II; Catherine Wotton (Lady Stanhope).

Plaatsen: Antwerpen; De Drie Oranje-appels (Breda); Geertruidenberg; Het Wapen van Nassau (Breda).

Transcriptie

À Monsieur

Monsieur De Zulykem,

à la Haye.

Sir,

According your direction, I loock't affter your horses the seame day of your departure, but found none but your twoo gray once in His Hynesse stabel. I asket for the other twoo, but none could tell mee of them, till at last I found them standing at the signe of 'The Armes of Nassaw,' amongst the horses of His Hynesse Gentelemen, and look't too by Monsieur Famae's servant verre well and in good caese. I did demand the reason why they where not put in His Hygnesse stabel; they answered mee they could not doe it without the stallmaster's order. I sough to speake with Monsieur Frits, but shall doe it tomorrowe, and give you with the negst an account of it.

For the selling of them I shall doe my best, when Mylord of Norrwich shall come hither, which is thought to bee tomorrowe for a certein, with Mylady Stannop, Monsieur de Heenvliet and my wyfe, from Antwerp, where they have bin since Woedensday.

Heere are this day arrived the two Princes Palatin, Prince Mourits and Prince Edward and are going away to-|b|-morrowe the affternone for Gertruydenberg and so to The Heage againe. They where lodged heere at 'The Three Orange Appels,' but have dined and supped with Her Hynesse.

Sir, what lyeth in mee I shall doe for your horses, and if I hadd any stabel or roome in my howse for them, I assure you they should not have stood in an inne, but they shall bee well looket unto by him, that unfeinedly sall live and deye,

Sir,

your most humbel and faithfull servant

W. Swann.

Breda, this 30 of Aug. 1647.

Your horses have bin heere, as they tell mee, in the inne negst Sunday fourteene dayes.

Sir,

This morning I ¹spake with Monsieur Frits, who is taking the horses into the Prince's stabel this day.

Vertaling

Aan de heer van Zuilichem,

te Den Haag.

Mijnheer,

Volgens uw aanwijzing heb ik nog op de ²dag van uw vertrek naar Uw paarden uitgekeken, maar vond alleen de twee grijze, in de stal van Zijne ³Hoogheid. Ik vroeg naar de andere twee, maar niemand kon mij iets erover vertellen, totdat ik ze tenslotte vond staan bij de herberg 'Het Wapen van Nassau,' tussen de paarden van de edelen van Zijne Hoogheid en zeer goed verzorgd door de knecht van de heer Fama. Ik vroeg waarom ze niet in de stal van Zijne Hoogheid waren gezet. Zij antwoordden [mij] dat ze dat niet konden doen zonder opdracht van de stalmeester. Ik heb geprobeerd mijnheer ⁴Frits te spreken, maar zal het morgen doen en zal u er de volgende keer over schrijven.

Wat betreft de verkoop van de paarden zal ik mijn best doen wanneer de heer ⁵Norwich, hier zal komen (men denkt dat dat zeker morgen zal zijn), met ⁶Lady Stanhope, de ⁷heer van Heenvliet en mijn ⁸vrouw, vanuit Antwerpen, waar zij vanaf ⁹woensdag zijn geweest.

Vandaag zijn hier prins Maurits en prins Edward van de Palts gearriveerd; zij vertrekken morgen na de middag naar Geertruidenberg, en van daaruit weer naar Den Haag. Zij hebben gelogeed in 'De drie Oranjeappels,' maar hebben gedineerd en gesoupeerd bij Hare ¹⁰Hoogheid.

Mijnheer, ik zal alles doen voor uw paarden wat in mijn vermogen ligt. Ik verzeker u dat, als ik enige stalruimte had bij mijn woning, ze niet in een herberg zouden hebben gestaan, maar onder goede zorgen van hem die oprecht wil zijn in leven en dood,

mijnheer,

uw nederigste en getrouwste dienaar,
William Swann.

---

1. Jonckbloet: <spoke>.

2. 27 augustus 1647.

3. Willem II.

4. Frederik van Nassau Zuytlestein.

5. George Goring, graaf van Norwich.

6. Catharine Wotton.

7. Johan Polyander, heer van Heenvliet.

8. Utricia Ogle.

9. 28 augustus 1647.

10. Maria Henriëtta Stuart.

Breda, 30 augustus 1647.

Uw paarden staan, zo is mij verteld, aanstaande ¹¹zondag veertien dagen in de herberg.

Mijnheer,

Vanmorgen sprak ik met mijnheer Frits, die vandaag de paarden zal meenemen naar de stal van de ¹²prins.

---

11. 1 september 1647.

12. Willem II.

JOHAN SLUYSKEN (ARNHEM)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
23 AUGUSTUS / 2 SEPTEMBER 1647
4657A

Vervolg op Sluyskens brief van 5 augustus 1647 (**4638**).

Samenvatting: Sluysken excuseert zich bij Huygens voor het feit dat hij had vergeten dat Huygens het bewuste psalmboekje van Plantijn reeds in zijn bezit had.

Over een antwoord van Huygens is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch. Inv. G1, nr. 8, dl. 4, [Sluysken]: brief (enkelvel, 19x26cm, a | -; autograaf).

Namen: Constantijn Huygens jr.; Christoffel Plantijn.

Plaats: Zutphen.

Titel: *Les Pseaumes de David* (Plantijn 1564).

Glossarium: pseume (psalm).

Transcriptie

Monsieur,

Vous n'avez encores de moy, ce que debvez, dont par première occasion vous recepvrez ultérieure preuve. L'oubly m'avoit pris de ce que m'aviez dist à Zutphen, qu'estiez désja en possession des pseumes de Plantin. S'ils sont aprez redimibles contre autre curiosité, que vostre fils en recepvra, je le veux bien, d'autant qu'il suffit à une maison un exemplaire de ¹semblable rariété.

Il vous plaira procurer, s'il est possible, subite expédition au présent messenger, qui n'a peu plustost estre depesché par le départ de presque tous les Conseilliers de ceste cour aux commissions du pays. À tant se signe à jamais,

Monsieur,

vostre très-humble et très-affectionné serviteur
Jean Sluysken.

D'Arnhem, ce 23 d'Aougst/2 de Septembre 1647.

Vertaling

Mijnheer,

U heeft nog niet van mij [ontvangen] wat u van mij moet hebben, waarvan u bij eerste gelegenheid het volgende bewijs zult ontvangen. Ik had vergeten wat u mij te ²Zutphen had gezegd, [namelijk] dat u al in bezit was van de Plantijnse ³psalmen. Als ze geruild kunnen worden tegen iets anders bijzonders, dat uw ⁴zoon in ontvangst zal nemen, zal ik daar graag voor zorgen, des te meer omdat voor een huis één exemplaar van dergelijke zeldzaamheid volstaat.

---

1. <semblale>.

2. Huygens verbleef van 31 mei tot 4 juni 1647 te Zutphen.

3. *Les Pseaumes de David* (Antwerpen: Christoffel Plantijn, 1564).

4. Huygens maakte zijn reis naar Zuilichem, Monnikenland en Utrecht van 16 tot 23 juni 1647 samen met zijn zoon Constantijn jr., en aldus had Constantijn jr. hem ook vergezeld op zijn reis van 25 mei tot 9 juni 1647, tijdens welke hij Sluysken in Zutphen ontmoette. Kennelijk verwachtte Sluysken dat er wel een volgende reis richting Gelderland zou komen waarbij Constantijn jr. zijn vader zou vergezellen.

Ik hoop dat u, indien mogelijk, meteen bescheid kunt geven aan brenger dezes, die niet eerder heeft kunnen komen door het vertrek van alle raden van het hof hier in verband met opdrachten te lande. Ik teken voor altijd als,

mijnheer,

uw nederige en toegewijde dienaar
Johan Sluysken.

Arnhem, 23 augustus/2 september 1647.

WILLIAM SWANN (BREDA)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
8 SEPTEMBER 1647
4662

Vervolg op Swanns brief van 30 augustus 1647 (**4656**).

Samenvatting: Swann schrijft dat hij de graaf van Norwich geschreven had dat hij goede paarden voor hem had, maar dat hij daar nog geen antwoord op heeft gekregen.

Over een antwoord van Huygens is niets bekend.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 15x20cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, [Swann] nr. 6, p. CCXLIX: volledig.

— Worp 4, nr. 4662, p. 425: samenvatting.

Namen: George Goring (graaf van Norwich); Goring, George jr.

Plaats: Brussel.

Transcriptie

À Monsieur

Monsieur de Zuylekem,

à La Haye.

Sir,

Since my last letter I writt to Mylord of Norrwich that I hadd some good horses for him, but as yet have hadd no answer, by reason of his being at Bruxelles, which I fynde the onley way of putting them of. Yet I feare hee will need none, since Mylord Goring is march't into the field, which is the reason I durst not keepe them heere. Sir, if I shall heare of any way to putt them of, I shall lett you know. In the meane tyme I shall ever remayne,

Sir,

your most faithfull and humbel servant
W. Swann.

Breda, the 8 of September 1647.

Vertaling

Aan de heer van Zuilichem,

te Den Haag.

Mijnheer,

Na mij vorige ¹brief heb ik ²geschreven aan Lord ³Norwich, dat ik een paar goede paarden voor hem had, maar tot nu heb ik nog geen antwoord ontvangen, als gevolg van zijn verblijf in Brussel; ik vond dit de enige manier om ze van de hand te doen. Nu ben ik bang dat hij ze niet meer nodig zal hebben, aangezien de heer [George] Goring [jr.] op veldtocht is, wat de reden is dat ik ze niet meer hier durfde te houden. Mijnheer, als ik zal horen van een of andere manier om ze van de hand te doen, zal ik het u laten weten. Intussen zal ik voor altijd blijven,

mijnheer,

uw trouwe en nederige dienaar
William Swann.

Breda, 8 september 1647.

---

1. Swann aan Huygens, 30 augustus 1647 (**4656**).
2. Swann aan Goring, begin september 1647 (verloren?).
3. George Goring, graaf van Norwich.

CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
AAN GIOVANNI PAOLO FOSCARINI [PARIJS]
9 SEPTEMBER 1647
4663

Antwoord op Foscarini's brieven aan Huygens van 26 juli 1647 (**4627**) en 30 augustus 1647 (**4655**).

Samenvatting: Huygens excuseert zich voor het late antwoord op Foscarini's brieven, en is dankbaar voor het gestelde vertrouwen en de gezonden composities. Maar hij moet Foscarini mededelen dat het geen zin heeft om naar Den Haag te komen.

Beantwoord door Foscarini op 29 november 1647 (**4709**).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLVIII, fol. 76r: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4663, p. 425: volledig.

Titel: *Pathodia*.

Glossarium: compositione, informatione, inventione, operetta, productione (muziekstuk); musica (muziek); musicale (muzikaal).

Transcriptie

Al Signor Giovanni Paolo Foscarini.

9 di Settembre 1647.

Molto illustre Signore mio osservatissimo,

Vengo tardi à riconoscere la cortesia che si compiacque di farmi Vostra Signoria in svalorar con il mio nome le Sue gentilissime operette. PregoLa d'attribuirne la colpa alle mie occupationi, così frequenti e folte, ch'il più delle volte mi fanno fallire in questa maniera d'ufficii, che dalla mia inclinatione naturale vorrei non trascurar mai.

Già può giudicar Vostra Signoria con che temerità m'ingerisco sino alla compositione di musica, richiedendo ella una tranquillità d'animo più esquisita che nissuno altro studio ch'io cognosca. Però a gl'effetti si vede da che turbulenze di spirito procedano quelle mie rozze inventioni, et hò da chiederne perdono singolarmente a Vostra Signoria che'in teoria come in pratica si mostra tanto eminente sopra quanto ne sappiamo noi altri dell'infima plebe musicale.

Piacesse a Dio ch'havessimo da goder qui in presenza le Sue dotte informationi, che veramente mi sarebbe cosa di perfettissimo gusto! Ma non vedendoci questa corte per ancora ben disposta, e pure lavorando à disporgliela quanto posso, resto con grandissima sodisfattione di che Vostra Signoria mi, forestiero assente et incognito, gradisce della Sua amorevolezza.

La supplico di continuarmene il favore, e di talvolta anche assicurarmene, come già fece per eccellenza, con qualche Sua productione novella; ch'in cambio mi troverà prontissimo a servirLa in quanto potrà dispendere dal mio poco potere, sia per i Suoi interessi ò per quelli d'alcuno che Le sia caro.

In tanto Le bacio le mani, e resto con pieno affetto,

Molto Illustre,

di Vostra Signoria affettissimo e divotissimo servidore
C.H.

Vertaling

Aan de heer Giovanni Paolo Foscarini.

9 september 1647.

Edele heer,

Ik ben laat met u te bedanken voor de vriendelijkheid dat u uw sierlijk werk hebt willen ontsieren met mijn naam. Ik vraag u dat toe te schrijven aan mijn bezigheden, die zo talrijk zijn en elkaar zo snel opvolgen dat zij meestal tot gevolg hebben dat ik te kort schiet in dienstbetoon, iets wat mijn natuurlijke geneigdheid nooit zou willen laten gebeuren.

U bent al op de hoogte van de geestdrift waarmee ik mij op de muzikale compositie heb gestort, die een volmaaktere geestesrust vereist dan enige andere bezigheid die ik ken. Daarom ziet u aan het resultaat uit welke geestestroebelen mijn ruwe ¹bedenkselen voortkomen en moet ik in het bijzonder vergiffenis vragen aan u, die zich zowel in theorie als in de praktijk zo ver verheven toont boven wat wij uit het muzikale plebs vermogen.

Had het maar Gode behaagd dat wij hier tezamen konden genieten van uw muzikale vaardigheden, wat werkelijk geheel naar mijn smaak zou zijn! Maar omdat ik zie dat het hof hier daartoe nog niet gedisponeerd is, hoewel ik er alles aan doe om het zover te krijgen, rest mij slechts de intense voldoening dat u mij, een verre en onbekende vreemdeling, opneemt in uw vriendschap.

Daarom vraag ik u door te gaan met die gunst, en mij daarvan steeds te verzekeren, door, zoals u al op uitmuntende wijze hebt gedaan, mij enkele nieuwe composities toe te sturen. In ruil zal ik steeds klaar staan om u te dienen, voorzover dat in mijn bescheiden vermogen ligt, hetzij in uw belang, hetzij in dat van iemand die u dierbaar is.

Intussen groet ik u en blijf vol overtuiging,

edele heer,

uw toegewijde dienaar
Constantijn Huygens.

---

1. Wellicht ging Huygens ervan uit dat Foscarini bij Gobert, Ballard en/of Mersenne wel enkele van zijn composities uit de *Pathodia* had gezien.

DIETRICH STOEFFKEN [KLEEF?]
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
[SEPTEMBER 1647]
4668

Samenvatting: Stoeffken spreekt zijn wens uit in dienst van Willem II te komen.

Over een antwoord van Huygens is niets bekend.

Datering: De brief is zonder plaats/datumaanduiding. Worp's plaatsing in september 1647 lijkt terecht, waaraan Kleef als verzendplaats kan worden toegevoegd, mede gezien het gegeven dat Willem II op 28-29 september 1647 Kleef bezocht (Unger 1885, p. 46).

Primaire bron: Londen, Brit. Libr., Ms. Add. 24212, fols. 72-73: brief (dubbelvel, 16x21cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4668, p. 427: onvolledig (<I should gladly understand ... this winter.>), rest samengevat.

Namen: Frederik Willem van Brandenburg; Lewis Evans; Freydeman; Willem II.

Plaatsen: Engeland; Holland.

Glossarium: harper (harpspeler).

Transcriptie

À Monsieur

Monsieur Suyllecum Chevalier, Conseiller et Secrétaire de Son Altesse le Prince d'Aurange,

à La Hay.

Most honored and much respected Worthy,

Sir, I have diverse times determined to have returned to waite on you at The Hague, but urgend occasions have as yet hindereth my purposes and resolution. I have long since underst[ood?] by Monsieur Freydeman that a letter came to your hands out of England, which was directed to mee. I doe therefore imagine it was an answer concerning the harper. I should gladly understand of his comminge over. The rumor about the court goes strongly of the Prince's breaking up before winter out of these parts, and it is credibly reportet that His Highnys intends to give him a visit before his departure, and, being for my part very desirous to remaine, at lest this winter, if not longer, in Holland, I would be glad it might bee so contreyved that His Hyghnis did request my person, to waite on him this winter. I doubt not but the shut would bee easely obtained. I have thought good to intimate my intention to Your Worthy self, leaving the guiding of this matter to your prudency, remaininge at all times,

Your Worthy,

most très-humble et très-obéissant serviteur

D. Stoeffken.

Vertaling

Aan de heer van Zuilichem, ridder, raad en secretaris van Zijne Hoogheid de prins van Oranje,

te Den Haag.

Edele heer,

Verschillende keren al wilde ik terugkeren naar Den Haag om u te dienen, maar dringende zaken dwarsboomden mijn bedoelingen en besluiten. Reeds lang geleden heb ik vernomen van de heer Freydeman dat er bij u een brief uit Engeland is aangekomen, die aan mij is gericht. Ik denk daarom dat het een antwoord was over de ¹harpist. Ik zou graag meer te weten komen over zijn komst. Het gerucht aan het hof gaat dat de ²prins nog vóór de winter dit gebied zal verlaten en uit betrouwbare bron is vernomen dat Zijne ³Hoogheid hem vóór zijn vertrek wil bezoeken, en omdat ik heel graag in Holland wil blijven, zeker deze winter, zo niet langer, zou het mij verheugen als het zó zou worden vastgesteld, dat Zijne Hoogheid mij zou vragen deze winter hem te dienen. Ik twijfel er niet aan dat dat gemakkelijk kan worden bewerkstelligd. Het lijkt mij goed mijn bedoeling aan u bekend te maken, om het regelen van deze zaak aan uw zorgen over te laten. Intussen blijf ik steeds,

mijnheer,

uw ¹nederige en gehoorzame dienaar¹
Dietrich Stoeffken.

---

1. Lewis Evans?
2. Frederik Willem van Brandenburg.
3. Willem II.

JACQUES GAULTIER [LONDEN]
AAN CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
[EIND SEPTEMBER 1647]
4680A

Naar aanleiding van een opmerking (of brief?) van La Martinaye aan Gaultier.

Samenvatting: Gaultier zendt, daartoe aangezet door La Martinaye, Huygens enkele stukjes voor luit en enkele liederen.

Bijlagen: composities voor luit; enkele liederen.

Door Huygens ontvangen op 7 oktober 1647. Over een antwoord van Huygens is niets bekend.

Datering: De brief is ongedateerd maar kan worden gedateerd naar aanleiding van de ontvangstnotitie van Huygens.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 18x29cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, [Gaultier] nr. 1, p. CCVII: volledig.

— Worp 4, nr. 4687, p. 432: onvolledig (<quelque petites choses ... airs à chanter>), rest samengevat. De brief is door Worp geplaatst op de datum van de ontvangstnotitie (7 oktober 1647).

Naam: De la Martinaye.

Glossarium: air (lied); luth (luit).

Transcriptie

À Monsieur

Monsieur Huguens, Seigneur de Sulcum, Conseillier et Premier Secrétaire de Son Altesse.

---

¹Monsieur,

L'assurance que Monsieur de la Martinay m'a donnée que vous auriez agr[é]able d'entendre de vostre humble serviteur, me donne la hardiesse de vous présenter quelque petites choses de nostre luth et quelque airs à chanter. Si les trouvez agréables, je vous prie de commander celuy qui s'estimera tousjours heureux d'avoir la calité de,

Monsieur,

vostre très-humble et très-affectionné serviteur

J. Gaultier.

Vertaling

Aan de heer Huygens, heer van Zuilichem, raad en eerste secretaris van Zijne Hoogheid.

Mijnheer,

De verzekering die de heer de la Martinaye mij heeft gegeven dat het u een genoegen zou zijn iets van uw nederige dienaar te vernemen, geeft mij de moed u enkele kleinigheden aan te bieden voor de luit, en enkele liederen om te zingen. Als u ze aardig vindt, verzoek ik u hem te bevelen die zich altijd gelukkig zal achten de hoedanigheid te hebben van,

---

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <R 7 Octobris 47>.

mijnheer,

uw nederige en toegenegen dienaar
Jacques Gaultier.

D'AVRIL (DEN HAAG)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
3 OKTOBER 1647
4685

Samenvatting: D'Avril moet Den Haag verlaten om prins Robrecht van de Palts op zijn schip te volgen en vraagt Huygens zo spoedig mogelijk *f* 155 aan de heer D'Aulnoy te overhandigen voor diensten bewezen aan 'de prinsessen van Oranje.'

Over een antwoord van Huygens is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIIaa, nr. 91: brief (enkelvel, 16x23cm, a | b; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4685, p. 432: onvolledig (<contraint de prendre ... Pallatin.>; <que Monsieur Daunoy ... des Princesses d'Orange.>), rest samengevat.

Namen: Jean d'Aulnoy; D'Avril; Albertine Agnes van Nassau; Maria van Nassau; Robrecht van de Palts.

Transcriptie

À Monsieur

Monsieur de Zuylichem,

à La Haye.

Monsieur,

Malgré toutes les envies que j'avois de vous donner des nouvelles preuves de mes obéissances, ma mauvaise fortune s'y est opposée, estant contraint de prendre location du vaisseau du Prince Pallatin. J'espérois vous rendre très-humbles graces d'un nombre infiny des obligations, que je vous ay, laquelle je vous prie très-humblement d'adjouster celle de faire en sorte que Monsieur Daunoy soit promptement remboursé de la somme de cent-cinquante-et-cinq livres, dont je luy ay laissé les billetz qui tesmoigne les soins que j'ay prix auprès des Princesses d'Orange. Ce qu'espérant de vostre générosité, je demeureray toute ma vie,

Monsieur,

votre très-humble, très-obéissant et obligé serviteur
D'Avril.

À La Haye, le 3 Octobre 1647.

Vertaling

Aan de [heer Constantijn Huygens], heer van Zuilichem,

te Den Haag.

Mijnheer,

Ondanks het vurige verlangen dat ik had om u nieuwe bewijzen te leveren van mijn dienstbaarheid, heeft mijn lot zich daartegen gericht, omdat ik aan boord moest gaan van het jacht van de ¹prins van de Palts. Ik hoopte u mijn nederige dank te zeggen voor een onbegrensd aantal verplichtingen die ik heb jegens u, waaraan ik u nederig verzoek er een toe te voegen, namelijk ervoor te zorgen dat aan de heer [Jean] d'Aulnoy onmiddellijk de som van 155 ²gulden wordt overhandigd, bij wie ik de rekeningen ervan heb achtergelaten, die de diensten bewijzen, die ik aan de ³prinsessen van Oranje heb verleend. Hopende op uw welwillendheid, zal ik mijn gehele leven blijven,

mijnheer,

uw nederige, gehoorzame en verplichte dienaar,
D'Avril.

Den Haag, 3 oktober 1647.

---

1. Robrecht van de Palts,

2. In het Frans staat 'livres,' maar omdat het Franse pond (livre Tournois) maar weinig minder waard was dan de Nederlandse gulden (rond 1600 nog nagenoeg even veel), wordt in Nederlandse bronnen ook wel Livre gebruikt om de Nederlandse gulden mee aan te duiden.

3. Wellicht gaat het om zanglessen voor de dochters van Frederik Hendrik, Albertine Agnes (geboren 1634) en Maria (geboren 1642). Amalia van Solms zou in een brief als de onderhavige eerder 'la princesse douairière' worden genoemd, Maria Henriëtte Stuart 'la princesse royale.'

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN CIMENES [ANTWERPEN]
21 OKTOBER 1647
4692

Antwoord op een brief van Ximenes van 29 september 1647 (verloren).

Samenvatting: Huygens zegt dank voor het zenden van composities en verontschuldigt zich voor het feit dat hij zijn *Pathodia* nog niet kan sturen, maar hoopt dit binnenkort wel te doen. Ximenes' liederen zullen ook worden gezongen door Utricia Ogle. Vanwege de gebrekkigheid van de Italiaanse teksten, vraagt hij om hernieuwde toezending daarvan. Hij sluit een paspoort voor Poeke in. Hij vraagt Ximenes om hem snaren uit Pistoia te doen toekomen.

Bijlage: Paspoort voor de baron van Poeke.

Over een antwoord van Ximenes is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLVIII fol. 77r-78r: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4692, p. 434: samenvatting.

Namen: Robert Ballard; familie Duarte; Gaspar Duarte jr.; Utricia Ogle; Nicolò Paravicino; Marcus Antonius de Preud'homme d'Hailly (baron van Poeke); Elisabeth Stuart (de Winterkoningin).

Plaatsen: Breda; Pistoia.

Titel: *Pathodia*.

Glossarium: aria musicale (lied); cantare (zingen); canzona (lied); concerto (muziekensemble); corda (snaar); musica (muziek); nota (noot).

Transcriptie

Al Signor Marchese R. Cimenes.

21 Ottobre 1647.

Illustrissimo Signor mio Osservatissimo,

Riconosco per favor singolare l'havermi Vostra Signoria Illustrissima voluto assicurar della Sua amorevolezza con arie, cioè con arie musicali, e veramente mi rincresce non poter prontamente correspondervi con pegni di simil natura, lo stampatore di Pariggi mancando pure a sodisfare a quanto m'ha promesso di diligenza in produrre le mie *Pathodie* (che così le ho intitolate) *sacre e profane*, delle quali hebbe la pazienza Vostra Signoria Illustrissima di sentir qualche saggio in casa mia. Fra pochi giorni spero vederle finite, e subito le farò volare verso Vostra Signoria Illustrissima, che fra tanto ha da provvedere et armarsi di quella costanza e saldezza d'animo e orecchio che ben troverà necessaria per digerir tanti disgusti.

Le canzoni et arie che L'è piaciuto parteciparmi non resteranno infruttuose nelle mie mani, la virtuosa di Breda havendo da visitar in breve Sua Altezza Reale, e, come è suo costume, a sottoporsi volentieri alle mie istruzioni, per poi far risuonar questi gentillissimi concetti con quella voce, che credo non haver dispiacciuto a Vostra Signoria Illustrissima, alla quale m'obligarò |77v| di dar conto del parer nostro sopra ogni cosa.

Quel giovane che m'ha inviato queste carte è polito e ben inteso in quanto alle note di musica, ma le parole Italiane si trovano da lui così miserabilmente torsionate, che in parecchi luog[h]i non posso, nè anco per congettura, indovinare l'intentione del autore. Mi farà gratia Vostra Signoria Illustrissima di farle trascrivere da qualcheduno de' suoi senza note, acciochè cantandole non siamo colpati di non intenderci noi stessi, come forse si potrebbe dire di quel concerto che cognosce Vostra Signoria Illustrissima in Anversa.

Aspettarò quest' altro favore dalla Sua gentilezza con occasioni di servirLa più frequenti e più importanti di questa del passaporto qui giunto per il Signor Baron de Ponques, Suo camerata, che La supplico di gradir della mano di chi si dice con divotissimo affetto,

Illustrissimo Signore mio Osservatissimo,

di Vostra Signoria Illustrissima
humilissimo et divotissimo servitore,
[C.H.]

S'è troppo il fastidio ch'incontra Vostra Signoria Illustrissima in leggere questo mio barbarismo Italiano, col quale fo risposta alla Sua delli 29 di Settembre, ricevuta pur da tre giorni in |78r| quà (che quell'altra raccomandata al Signor Nicolò Paravicino non capitò mai), |77v| una altra volta procurerò d'esplicarmi meglio, in Francese ò Latino, come haverà caro di commandarmi. Sarebbe effetto di charità singolare nelle nostre necessità, se piacesse a Vostra Signoria Illustrissima ricordarsi di far |78r| inviar qualche corde, tanto sottili come grosse che diciamo di Pistoia, |77v| ch'haveremo cura di rimborsar' ogni spesa.

Vertaling

Aan de heer Rodrigo markies Ximenes.

21 oktober 1647.

Weledelgeleerde heer,

Ik ben u zeer erkentelijk voor het feit dat u mij uw welwillendheid hebt willen betonen door middel van liederen, dat wil zeggen door middel van uw muzikale liederen, en het spijt mij werkelijk dat ik u niet direct met gelijke munt kan terugbetalen, want de Parijse ¹drukker schiet tekort in het nakomen van zijn belofte jegens mij om haast te maken met het drukken van mijn *Pathodia* (zo heb ik de bundel genoemd) *sacra et profana*, voor enkele waarvan u het geduld hebt opgebracht ze bij mij thuis aan te horen. Binnen enkele dagen hoop ik ze voltooid te zien en onmiddellijk zal ik ze naar u laten vliegen, zodat u zich in de tussentijd moet voorzien van, en wapenen met die vasthoudendheid en stevigheid van geest en oor, die u beslist nodig zult hebben om zoveel wansmaak te verteren.

De liederen en de aria's die u mij deelachtig hebt willen laten worden zullen niet onbenut blijven in mijn handen, omdat de virtuoze ²dame uit Breda binnenkort Hare Koninklijke ³Hoogheid moet komen bezoeken en zich naar haar gewoonte graag zal onderwerpen aan mijn instructies, om vervolgens deze elegante bedenkzels te laten weerklinken met haar stem, die, geloof ik, niet heeft mishaald aan u, tegenover wie ik mij zal verplichten om rekenschap te geven van ons oordeel over alles.

De ⁴jongeman die mij deze vellen heeft toegezonden is beleefd en goed onderlegd in de muzieknoden, maar de Italiaanse woorden zijn door hem zó beklagenswaardig misvormd dat ik op bepaalde plaatsen zelfs niet door gissing de bedoeling van de auteur kan raden. Ik zal u dankbaar zijn als u ze door iemand van de uwen laat afschrijven zonder de noten, zodat wij, als wij ze zingen, niet schuldig zijn [aan het vergrijp] onszelf niet te verstaan, zoals misschien zou kunnen worden gezegd van dat ⁵ensemble dat u in Antwerpen kent.

Ik verwacht deze andere gunst van uw vriendelijkheid wanneer er zich meer en belangrijker gelegenheden voordoen om u te dienen dan met het paspoort, hier bijgesloten, voor de ⁶mijnheer de baron van Poeke, uw vriend, dat ik u vraag te ontvangen uit de handen van hem die zich met toewijding noemt,

edele heer,

---

1. Robert Ballard.

2. Utricia Ogle.

3. Elisabeth Stuart, de 'Winterkoningin'.

4. Gaspar Duarte jr.?

5. De familie Duarte?

6. Zeker iemand van de familie Preud'homme d'Hailly, in de zeventiende eeuw burggraven van Nieuwpoort en heer van Poeke (Pouque(s)) in Oost-Vlaanderen. Vermoedelijk gaat het om Marcus Antonius de Preud'homme

uw nederige en toegewijde dienaar
Constantijn Huygens.

Als het u te erg is om mijn barbaars Italiaans te lezen, waarmee ik uw brief van 29 september beantwoord, die ik pas drie dagen geleden hier heb ontvangen (terwijl de brief die [door u] aan de heer Nicolò Paravicino was meegestuurd, nooit is aangekomen), zal ik de volgende keer trachten mij beter uit te drukken, in het Frans of in het Latijn, zoals u maar hoeft aan te geven. Het zou een daad van bijzondere welwillendheid zijn in onze toestand met vele tekorten, als u eraan zou willen denken wat snaren te laten sturen, zowel dunne als dikke, die wel ‘van Pistoia’ worden genoemd. Wij zullen er zorg voor dragen alle kosten te vergoeden.

[CONSTANTIJN HUYGENS] (DEN HAAG)
AAN DE ITALIAANSE COMPONISTEN
25 NOVEMBER 1647
4707

Samenvatting: Huygens onderwerpt zijn *Pathodia* aan het oordeel van de Italiaanse componisten. Als het werk wordt afgekeurd, wil hij graag als straf ondergaan om hún werk te moeten appreciëren.

Door Huygens aan Mersenne in Parijs gestuurd ter verdere verzending naar Italië met exemplaren van de *Pathodia*.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLVIII, fol. 74r: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 4, nr. 4707, p. 438: samenvatting.

— Waard 15, nr. 1704, pp. 550-551: volledig.

Namen: Carlo Caproli (?); Marin Mersenne.

Plaatsen: Italië; Rome.

Titel: *Pathodia*.

Glossarium: compositore (componist).

Transcriptie

Envoyé au Père Mersenne, pour estre transporté en Italie aveq mes *Pathodies*.

25 Novembre 1647.

L'autore di queste bagatelle le sottopone e raccomanda al giudizio cortese e favorevole de' virtuosissimi Signori compositori d'Italia, pregandoli di credere che, se la sua debolezza non reca fino a produrre cosa di merito, gli basta il giudizio per gustar et ammirar le loro eccellissime et incomparabili fatiche, fra le quali non si può ritener di ricordar in particolare quelle del Signor Carlo, a Roma, pedata che riverisce et honora infinitamente.

Haya in Hollanda, a di 25 di Novembre 1647.

Vertaling

Gezonden aan pater Mersenne, om naar Italië te worden gestuurd met mijn *Pathodia*.

25 november 1647.

De auteur van deze niemendalletjes onderwerpt deze aan, en beveelt deze aan in het vriendelijke en goedgunstige oordeel van de kundige componisten van Italië, hen smekende te geloven dat, als zijn eigen onvolkomenheid hem ervan weerhoudt om iets van enige verdienste voort te brengen, hij genoeg neemt met het vonnis om hún voortreffelijke en onvergelykelijke inspanningen te beproeven en te bewonderen, onder welke hij niet kan nalaten in het bijzonder terug te denken aan die van de heer Carlo [Caproli?] te Rome, een voorbeeld, dat hij oneindig acht en bewondert.

Den Haag, Holland, 25 november 1647.

GIOVANNI PAOLO FOSCARINI (PARIJS)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
29 NOVEMBER 1647
4709

Antwoord op Huygens' brief van 9 september 1647 (**4663**).

Samenvatting: Foscarini heeft Huygens' brief ontvangen en stuurt opnieuw enkele composities.

Bijlage: liedjes (Foscarini).

Over een antwoord van Huygens is niets bekend.

Primaire bron: Londen, Brit. Libr., Ms. Add. 22953, nr. 19, fols. 35-36: brief (dubbelvel [nu 2 enkelvellen], 22x31cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Land 1891, p. 223: onvolledig (<Parigi li 29 novembre 1647: Nel ... mia devota osservanza..>, <..per il seguente ... sostanza.>).

— Worp 4, nr. 4709, p. 438: samenvatting.

Glossarium: arieta (liedje).

Transcriptie

¹À Monsieur

Monsieur de Zuylichem, Chevalier, Seigneur de Zuylichem, Conseiller et Secrétaire de Son Altesse Monseigneur le Prince d'Orange,

à La Haye.

Illustrissimo Signore mio Osservatissimo,

Nel mio ritorno dalla campagna mi capitò la gentilissima Sua, nella quale vidi che Lei si compiaque di ricever con lieto volto quella picciola demonstratione della mia devota osservanza con obligarmi davantaggio de' Suoi gratiosi comandi, e non so se le deboli forze mie potranno adimpire al Suo desiderio.

Nulla di meno ho preso ardire con inviarLi le presente ariete in doi modi fatte. E se Li saranno gradite, non mancherò di continuar in servirLa e per il seguente inviarò altre bagatelle di più sostanza. In tanto La suplico con ogni affetto à gradire il mio bon' animo, mentre Li facio riverenza è Li baccio le mani. Parigi, li 29 Novembre 1647.

Di Vostra Signoria Illustrissima

obedientissimo servidore
Gio. Paolo Foscarini.

Vertaling

Aan de heer van Zuilichem, ridder, raad en secretaris van Zijne Hoogheid mijnheer de Prins van Oranje,

te Den Haag.

Edele heer,

---

1. Adres apograaf.

Bij mijn terugkeer van het platteland vond ik uw vriendelijke brief, waaruit blijkt dat u mijn geringe blijk van dienstbaarheid goedgunstig hebt ontvangen en dat u mij verder verplicht aan uw bevelen. En ik weet niet of mijn bescheiden krachten uw wensen kunnen vervullen.

Ik heb niettemin de moed gevonden u de bijgevoegde liedjes te zenden, op twee manieren gemaakt.² En als u deze [welwillend] zal hebben ontvangen, zal ik niet verzuimen u verder te dienen en u bij de volgende post nog enige kleinigheden met meer inhoud te zenden. In de tussentijd vraag ik u met alle toewijding mijn goede gezindheid te aanvaarden, terwijl ik u mijn respect betuig en u eerbiedig groet. Parijs, 29 november 1647.

Uw gehoorzame dienaar
Giovanni Paolo Foscarini.

---

2. Wellicht verwijst Foscarini hiermee naar de compositiewijze met een tweede, versierde versie.

THEODOOR BOREEL (MIDDELBURG)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
13 DECEMBER 1647
4716

Samenvatting: Boreel is in Brussel geweest en heeft aan het hof van aartshertog Leopold Willem twee castraten gehoord.

Bijlage: boek.

Over een antwoord van Huygens is niets bekend.

Primaire bron: Amsterdam, Univ. Bibl., Hs. 28, map Ab, nr. 2: brief (enkelvel, mogelijk de helft van wat eerder een dubbelvel was, 14x20cm, a | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4716, p. 441: volledig.

— Rasch 2001b, p. 129: onvolledig (<Gedyurende mijn stilwesen ... door de Kunst.>).

Naam: Leopold Willem van Oostenrijk.

Plaatsen: Brabant; Brussel.

Glossarium: incommodé (castraat).

Transcriptie

Mijnheere,

Mijne affaires hebben mij in Brabant wat langhe opgehouden, anders soude ick eer aen Uwe Ed. hebben konnen seijnden dit nevensgaende boeck. Gedyurende mijn stilwesen tot Brussel en hebbe ick niet versuympt daegelickx waer te nemen de goede musique van den Eertshertogh, waeronder uytmuytende waeren *deux incommodez*, die met admiratie van ydereen werden gehoord. Men moet bekennen tot loff van die Hooghduytse capoenen, dat de Hollantse haenen soo een soeten geluydt niet van haer en geven. Daer wert de Natuyre gepasseert door de Kunst. Hiermede nae mijne dienstige gebiedenis, blijve,

Mijnheere,

Uwe Ed. gansch dienstschuldige dienaer
Theod. Boreel.

Den 13^{den} December 1647, Middelburgh.

Vertaling

Mijnheer,

Mijn beslommeringen hebben mij in Brabant wat lang opgehouden; anders zou ik bijgevoegd ¹boek eerder aan u hebben kunnen zenden. Terwijl ik niets van mij liet horen uit Brussel heb ik niet verzuimd dagelijks het mooie ensemble van de ²aartshertog te beluisteren, waarin in het bijzonder ³ ^Ltwee gehandicapten^J opvielen, die door iedereen vol bewondering werden beluisterd. Men moet erkennen, tot lof van die Duitse kapoenen, dat de Hollandse hanen niet zo'n mooi geluid laten horen. De natuur wordt daar door de kunst overtroffen. Hiermee verblijf ik met eerbiedige dienstbaarheid,

mijnheer,

---

1. Het is niet bekend om welk boek het gaat.

2. Leopold Wilhelm van Oostenrijk.

3. Castraten.

uw altijd dienstbare dienaar
Theodoor Boreel.

13 december 1647, Middelburg.

CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
AAN ANNA MARIA VAN SCHURMAN [UTRECHT]
[CA. 20-25 DECEMBER 1647]
4719A

Samenvatting: Huygens biedt Utricia Ogle en Anna Maria van Schurman zijn *Pathodia* aan en hoopt dat zij deze samen zullen uitvoeren.

Bijlage: *Pathodia* (twee exemplaren, één voor Anna Maria van Schurman en één voor Utricia Ogle).

Aan Utricia Ogle gestuurd om aan Anna Maria van Schurman ter hand te stellen. Door Anna Maria van Schurman beantwoord op 28 december 1647 (**4724A**).

Datering: Het ontwerp bevat geen plaats/datum-aanduiding. Dat de verzending van de presentexemplaren aan Anna Maria van Schurman en Utricia Ogle zeer laat in het jaar plaats vond, blijkt uit het ‘Si Diis placet, sub ipsum anni finem’ en uit het gegeven dat de verdere Nederlandse verspreiding pas vanaf 6 januari 1648 plaats vond. Het lijkt dan ook zeker dat Anna Maria’s antwoord van 18 december Oude Stijl (= 28 december Nieuwe Stijl) is.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIV, nr. 403, fol. 493v: ontwerp (autograaf).

— Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLV, nr. 403, fols. 143v-144r: later afschrift naar ontwerp (Constantijn [V] Huygens).

Vroegere uitgaven: Worp 4, nr. 4715, p. 441: volledig.

— Rasch 2007, nr. 4719A, pp. 845-846: volledig, met Nederlandse vertaling.

— Van der Stighelen & De Landtsheer 2009, p. 186: volledig, in Nederlandse vertaling, met datum 9 december 1647, Oude Stijl.

Namen: Robert Ballard; Utricia Ogle.

Transcriptie

Nobilissima Domina,

Quod quis per alium facit, ipsum facere non videri, contra quam juris consulti dictant, rogo me docere patiaris per hæc tædia typographorum Parisiensium. Veterno resinâque pigriorum horum, certè non meâ culpâ | 144r | factum est, quod hoc libello hâctenus careas, cujus aliquando diem natalem expetere dignata es votis, pro rei ¹præcio parum justis. Tandem igitur et, si Diis placet, sub ipsum anni finem, quod cum primâ hirundine destinaveram, offerre humanitati tuæ audeo, leve suâ mole meritoque munusculum. Hâc planè fiduciâ, subventuram imbecillitati meæ nobilissimam vicinam tuam et, quæ suoapte vitio displicere possit, non egregiis illis faucibus modò, quas certatim admiramur, sed et comitate quâ pollet maximâ et erga autorem benevolentia singulari doctissimis auribus tuis approbatum iri. Istius voti si me compotem redditis, aliquando sic inter ambas Deo laudem meis verbis accinentes, etiam absente, me versari existimabo, quod, quoties præsentis licuit, magnâ me felicitate beatum duxi. Vale, summa virginum, et illustrissimi nominis tui cultorem perpetuum crede,

²C.H.

Vertaling

Edele juffrouw,

Dat iets wat iemand door andermans schuld doet, hemzelf niet kan worden toegerekend, in tegenstelling tot wat de rechtsgeleerden voorschrijven, dat vraag ik u mij toe te staan u te tonen aan de hand van deze

---

1. KA XLV: <pretio>.

2. KA XLV: <C. Hugenum>.

onaangenaamheden van de Parijse ³drukkers. Door de laksheid en ledigheid van deze luie mensen en zeker niet door mijn schuld heeft u dit ⁴boek nog niet eerder ontvangen, naar de verschijning waarvan u hebt willen uitkijken met een verlangen, dat de zaak eigenlijk niet rechtvaardigt. Eindelijk waag ik het u, en als het de goden behaagt nog vóór het einde van het jaar, aan te bieden wat ik met de eerste zwaluw gereed had willen hebben, een klein geschenk naar omvang en inhoud. En dit in het volste vertrouwen dat uw waarde ⁵buurvrouw mij in mijn onbeholpenheid zal bijstaan en dat datgene wat door zijn onvolmaaktheid nog zou kunnen mishagen, niet alleen door haar welluidende stem (die wij om strijd bewonderen), maar ook door haar innemendheid (waarin zij uitblinkt) en haar bijzondere goedgunstigheid jegens de auteur alsnog de goedkeuring van uw geleerde oren zal wegdragen. Als u deze wens vervult, door eens met elkaar met mijn woorden Gode lof te zingen, zal ik mij, zelfs in afwezigheid, in uw aanwezigheid wanen, hetgeen ik zo dikwijls als u het mij in mijn aanwezigheid toestond, heb beschouwd als een toestand van groot geluk. Gegroet, waarde juffrouw, en weest overtuigd van de eeuwigdurende verering van uw illustere naam door

Constantijn Huygens.

---

3. Robert Ballard c.s.

4. *Pathodia*.

5. Utricia Ogle.

CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
AAN JULES MAZARIN [PARIJS]
28 DECEMBER 1647
4724

Samenvatting: Huygens biedt Mazarin zijn *Pathodia* aan, na de gunstige ontvangst van zijn *Momenta desultoria* enkele jaren eerder.

Naar iemand in Parijs gestuurd - bijvoorbeeld Tassin, eventueel Ballard, of zelfs Gobert of Mersenne - om met een exemplaar van de *Pathodia* erbij aan Mazarin te worden gezonden.

Over een antwoord van Mazarin is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs KA XLIX, dl. 2, p. 325: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. 18, pp. XIV-XV: volledig.

— Worp 4, nr. 4724, p. 444: volledig.

Plaats: Holland (Noordelijke Nederlanden).

Titels: *Momenta desultoria* (Huygens/Barlæus 1644); *Pathodia*.

Glossarium: musique (muziek).

Transcriptie

Au Cardinal Mazarin,

28 Décembre 1647.

Monseigneur,

La faulte seroit infame, et l'ingratitude sans prétexte, si je négligeoy de rendre compte à Vostre Eminence de ce que je viens de produire de ma part à Paris, après le favorable accueil qu'il luy a pleu donner à ce qui a esté mal né de moy en Hollande. Aussi, Monseigneur, soit que je considère ceste dernière production comme purement musique, ou comme devotion Royale, il me semble qu'elle a quelque droict de s'oser présenter devant Vostre Éminence qui ne sçauroit manquer de la trouver applicable ou à son caractère, ou à ses inclinations. Je la supplie donc très-humblement de me prester encor ceste fois ou la douceur d'un Prince gracieux, ou l'oreille d'un excellent fauteur du plus doux divertissement de son país natal. J'ose me promettre, Monseigneur, que Vostre Éminence ne sçaurait faire assez de violence à sa bonté, pour m'esconduire de l'une ou l'autre de ces graces. Mais cela n'empeschera jamais que je ne les reçoive comme telles, aveq tout ce qui doibz de submission et de recognoissance à l'honneur que j'espère que me fait Vostre Éminence, de croire, [etc.]

Vertaling

Aan kardinaal Mazarin.

28 december 1647.

Mijnheer,

De fout zou schandelijk zijn en de ondankbaarheid zonder aanleiding als ik zou nalaten u op de hoogte te stellen van¹hetgeen zojuist van mijn hand is uitgebracht in Parijs, na het gunstige²onthaal dat u hebt willen

---

1. *Pathodia*.

2. Mazarin aan Huygens, 13 augustus 1644 (Gedichten 5, p. 332; Worp 4, nr. 3685, p. 38, abusievelijk met datum 12 augustus 1644).

geven aan die Hollandse ³miskeboorte van mij. Het schijnt mij dan ook toe, monseigneur, of ik dit laatste product nu beschouw als puur muziek dan wel als koninklijke devotie, dat het een zeker recht bezit zich aan u te durven presenteren, u die niet zal verzuimen om het toepasselijk te vinden ofwel op uw karakter, ofwel op uw belangstellingen. Ik verzoek u daarom nederig om mij nog een keer óf de gunst van een minzame vorst te verlenen, óf het oor van een voortreffelijke aanstichter van de aangenaamste ⁴ontspanning van zijn ⁵geboorteland. Ik durf mij te beloven, monseigneur, dat u uw goedheid niet veel geweld zal hoeven aandoen om mij niet de ene of de andere gunst te betonen. Maar dat zal nooit verhinderen dat ik ze waardeer als zodanig, met alle verschuldigde onderwerping aan en erkenning van de eer die u mij hopelijk bewijst, namelijk dat u gelooft, [enz.]

---

3. *Momenta desultoria* (Huygens/Barlæus 1644), te Leiden gedrukt en uitgegeven.

4. Namelijk de muziek.

5. Italië.

ANNA MARIA VAN SCHURMAN (UTRECHT)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
18[28] DECEMBER 1647
4724A

Antwoord op Huygens' ongedateerde brief (4719A).

Samenvatting: Anna Maria zegt Huygens dank voor de toezending van diens *Pathodia*. Zij heeft Huygens samen met Utricia Ogle stukken uit de *Pathodia* horen zingen, maar acht zichzelf niet goed genoeg om samen met Utricia te musiceren.

Over een antwoord door Huygens is niets bekend.

Datering: De datering van de brief is vrijwel zeker Oude Stijl. Zie de toelichting bij 4719A.

Primaire bronnen: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. 133 B 8, nr. 65: brief (dubbelvel, a | d, 20x31cm; autograaf). — *Opuscula* (Schurman 1648), pp. 241-243.

Vroegere uitgaven: Worp 4, nr. 4718, p. 442: volledig.

— Rasch 2007, nr. 4724A, pp. 848-850: volledig, met Nederlandse vertaling.

— Van der Stighelen & De Landtsheer 2009, pp. 186-187: volledig, in Nederlandse vertaling.

Namen: Minerva; Utricia Ogle; Polyhymnia; Sirene (= Utricia Ogle).

Titel: *Pathodia*.

Glossarium: –: @LF@H (onmuzikaal); harmonicus (harmonisch); numeri (muziek).

Transcriptie

Nobilissimo viro

Domino Constantino Hugenio, Equiti, Zulichemi Dynastæ, Celsissimo Principi Auriaco à Consiliis et Secretis Primo.

Hagam.

---

¹Domino Nobilissimo Domino Constantino Hugenio salutem plurimam dicit Anna Maria à Schurman.

Ne putes, vir illustris, te serò misisse hoc munus perquam eximium, cum ejus generis sit, ut nun- | 242 | -quam non gratissimum advenire potuerit. Desiderium quidem sui diuturniori morâ nobis non parum auxerat, verum id tandem numeris harmonicis abundè explevit. Gratulor autem nobis inprimis, quod genti nostræ, quæ apud exteros penè –: @LF@H audire solebat, decus suum egregiè asseruisti. Ego certè nihil non utilitatis hinc mihi polliceri ausim, quia hoc 6, 4: Z84@< amicâ manu vicinæ nostræ nobilissimæ nobis offerendum curasti, cujus ope auspiciisque facilior ad hæc sacra aditus patebit. Non equidem sic Stoæ faveo, ut non libenter fatear, hâc *Pathodiâ* me summopere commoveri, quod usu maximè cognovi, cum non ita pridem unâ cum Sirene nostrâ mirabile quoddam ejus specimen præberes. Spero itaque fore, ut eâdem conciliatrice cum Polymniâ aliquando redeam in gratiam, vel invitâ, quod dicitur, Minervâ. Quicquid sit, tametsi nostra Musa Dominæ Swanix numeris nondum satis bene consonet, ni- | 243 | -mirum velut anser olori, optimè tamen tum voce tum mente conspiramus ad gratias tibi agendum quam possumus maximas, illa quod præclarum hoc opus ejus nomine inscribere, ego vero quod meum in codicem tuum referre volueris. Vale. Ultrajecti, XV Kalendas Januarias MDCXLVII.

---

1. *Opuscula*: <Viro clarissimo> in plaats van <Domino nobilissimo>.

Vertaling

Aan de edele heer Constantijn Huygens, ridder, heer van Zuilichem, eerste raad en secretaris van Zijne Hoogheid de prins van Oranje.

Den Haag.

Anna Maria van Schurman groet de edele heer Constantijn Huygens.

Denk niet, waarde heer, dat u dit wel heel waardevolle ²geschenk te laat hebt gezonden, want het is van een zodanige aard, dat het nooit anders dan in de meeste dank zal kunnen worden aanvaard. Door het lange uitstel was ons verlangen ernaar des te meer toegenomen, en het [verlangen] is nu toch werkelijk door deze harmonieuze muziek geheel en al vervuld. Ik prijs ons echter vooral gelukkig dat u voor ons eigen volk, dat in het buitenland gewoonlijk als vrijwel ¹onmuzikaal¹ werd beschouwd, zo krachtig aanspraak maakt op roem. Ik zou hierom beslist iets van mijn dienst willen aanbieden, aangezien u ervoor hebt zorggedragen dat deze ¹kostbaarheid¹ mij door de vriendenhand van mijn gewaardeerde ³buurvrouw werd aangeboden, met wier hulp en toezicht de toegang tot deze heilige [gezangen] zich gemakkelijker zal openen. Ik hang de Stoa niet zo krachtig aan dat ik niet met genoegen beken dat ik door deze *Pathodia* buitengewoon word geroerd, hetgeen ik uit ervaring weet toen u niet lang geleden met onze wonderbaarlijke ⁴Sirene een voorbeeld ervan voordroeg. Ik hoop daarom dat ik door haar tussenkomst weer in het reine kom met Polyhymnia, zij het tegen de zin van Minerva, zoals men zegt. Hoe het ook zij, hoewel mijn muze met ⁵mevrouw Swann wat betreft de muzieknoten nog niet voldoende in harmonie is, [maar] meer als een gans bij een zwaan, zullen wij toch samen proberen met de stem en met de geest u zoveel mogelijk dank te zeggen, *zij* omdat u haar naam vóór in dit werk hebt willen schrijven, *ik* omdat u de mijne op uw lijst hebt willen plaatsen. Gegroet. Utrecht, 18 december 1647.

---

2. *Pathodia*.

3. Utricia Ogle.

4. Utricia Ogle.

5. Utricia Ogle.